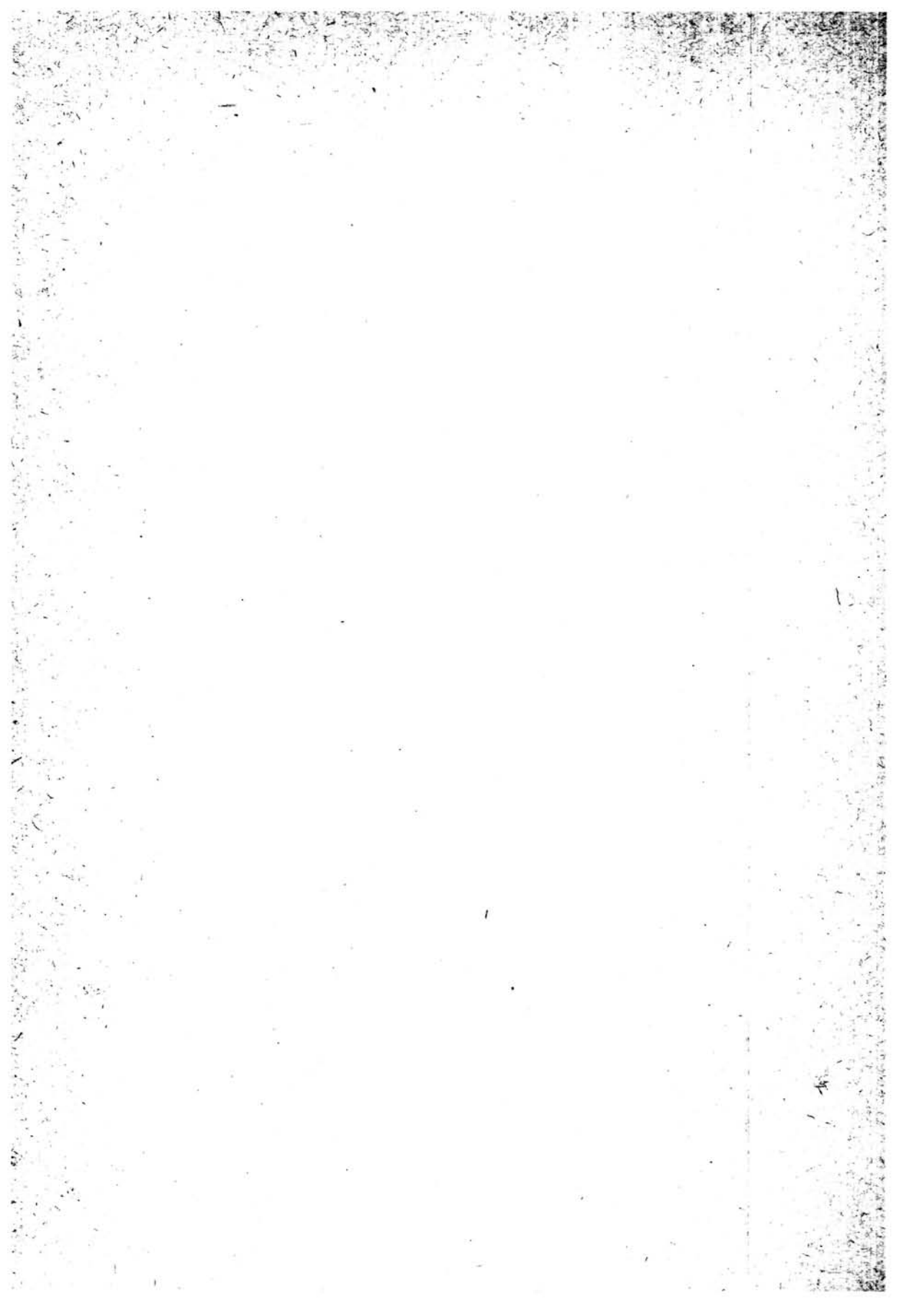

1.

AZ OSZK 1981-BEN

Az Országos Széchényi Könyvtár működése 1981-ben

Látványos eseményekben nem bővelkedő, mégis eredményes évet zárt 1981-ben nemzeti könyvtárunk. Szolgáltatásainkat ugyan — olvasóforgalmunk átmeneti korlátozásával — kénytelenek voltunk radikálisan csökkenteni, mégis számos jele van annak, hogy a belső könyvtári munkában, elsősorban a fellendülő kutató-fejlesztő tevékenységnek köszönhetően, jelentékeny előhaladás történt. Olyan folyamatok indultak el, amelyek eredménye, ill. hatása a magyar könyvtári rendszerre néhány éven belül már számottevő lesz s amelyek teljes kibontakoztatására már előreláthatólag a vári új épületben kerül sor.

Az állományalakítás terén tovább folyt a gyűjtőköri kérdések további pontosítása, a részletek kidolgozása. Ez évben is nagy hangsúly esett a hungarika állományi hiányok pótlására. A külföldi hungarikumok mind kurrens, mind retrospektív beszerzése egyre szorosabban kapcsolódik a külföldön végzett hungarika kutatásokhoz. Az állomány feldolgozásának üteme — az előző évekéhez képest — némileg lelassult.

Olvasószolgálatunknak az év elején történt és a várba való költözésig érvényben levő radikális korlátozása érzékenyen érintette a Széchényi Könyvtár olvasóközönségének szélesebb rétegeit, beleértve az egyetemi hallgatókat is. E kényszerű lépésre a nemzeti könyvtári állomány épségben történő megőrzésének kötelezettsége készítette a kulturális kormányzatot, amely újabb, minden eddiginél hathatósabb lépéseket tett a vári építkezés befejezése érdekében. Reményekre jogosító az Állami Tervbizottság 1981. decemberi döntése, amelynek értelmében az OSZK vári épületét 1983. december 31-ig be kell fejezni. Ennek jegyében gyorsítottuk fel az év folyamán — az olvasószolgálatból felszabaduló munkaerővel — a várba való felkészülés szakmai-könyvtári előkészítését, elsősorban a vári olvasótermi kézikönyvtárak szervező munkáit.

A kutató-fejlesztő tevékenység előtérbe kerülése mind a gyűjteménnyel, mind a központi szolgáltatásokkal kapcsolatos munkák terén érvényesült. Előbbiek terén kiemelkedőek a vári katalógusrendszer kiépítésével foglalkozó résztanulmányok, az új szabványra alapozott új katalógusokkal folytatott kísérletek, valamint a mikrodokumentumok könyvtári szerepével, kezelésével kapcsolatos szabályzatok. Utóbbiak terén legfontosabb eredmény, hogy megvalósult a kurrens hazai könyvtermés integrált feldolgozása: a *Magyar*

Nemzeti Bibliográfia és az *Új Könyvek* már az egyszeri feldolgozás — többszöri felhasználás elve alapján készül. Folynak az előkészületei a központi katalóguscédula-ellátásnak és a CIP (Cataloguing in Publication) magyarországi bevezetésének. A számítógépes technika könyvtári alkalmazása terén eredményként kell elkönyvelnünk az 1980-as év végén beszerzett intelligens terminál üzembeállítását és kooperációs partnerünk, a Számítástechnikai Koordinációs Intézet nagyszámítógépével való közvetlen vonalkapcsolat kiépítését. A *Kurrens külföldi időszaki kiadványok 1978/79-es leltérléjegyzéke* egyelőre még a hagyományos formában jelent meg, de foly-
nak a jegyzék számítógépre vitelének előmunkálatai is. Az új törökbálinti tárolókönyvtár küszöbönálló megnyitása s a könyvtárközi kölcsönzésről szóló új jogszabálynak az év végén való megjelenése még azok a tényezők, amelyek a központi szolgáltatásokban a továbbfejlődést segítik elő. A kutató-fejlesztő tevékenység nagy fellendülést mutat az állományvédelem területén is: a Corvinák restaurálásának programja a lehető legszélesebb körű elméleti-gyakorlati tájékozódást kívánja meg s szakértőink ennek megfelelően készülnek fel feladatukra.

A nemzeti irodalom bibliográfiai feltárása során új eredmény az *Időszaki Kiadványok Repertóriumának* ez évtől megvalósult reformja. E szükségzerű változás egyképp számolt a tudományok differenciálódásával, a gazdaságtalan párhuzamosságok felszámolásának kívánalmával és az új típusú könyvtári együttműködés remélt hatékonyságával. Bibliográfiai kiadványaink újabb köteteinek megjelenésével immár teljessé vált a *Magyar Könyvészet* éves sorozata 1979-ig bezárólag, új kötettel gyarapodott a *Magyar Könyvészet 1921—1944* c. ciklusbibliográfia s az 1978-as tárgyévig rendelkezésünkre áll az éves magyar sajtóbibliográfia is. E fontos kiadványok mellett említésreméltó az a nagy bibliográfiai gyűjtőmunka, amely a 18. századi hazai nyomtatványokból eddig — itthon és külföldön — mintegy 140 000 példányt regisztrált.

A nemzeti könyvtár tudományos rangjának újabb elismerését jelenti, hogy 1981-ben megjelent a művelődési miniszteri és akadémiai együttes utasítás, amely az Országos Széchényi Könyvtárat a művelődési miniszter közvetlen irányítása alatt álló, a Magyar Tudományos Akadémia által támogatott intézménnyé nyilvánította. Ennek értelmében készült el és nyert jóváhagyást az intézmény középtávú kutatási beszámolója az elmúlt öt évről és kutatási terve a következő ötéves (1981—1985) ciklusra. Mindkét dokumentum alapvető fontosságú könyvtárunk életében, mivel úgy foglalja össze nemzeti könyvtári feladatainkat, hogy azok szervesen épülnek be az országos kutatási rendszer egészébe.

A könyvtárhoz kötődő tudományos munka kiemelkedő eseménye, hogy ebben az évben megjelent Berlász Jenő műve, amely a Széchényi Könyvtár történetét alapításától, 1802-től a kiegyezés koráig, 1867-ig tárgyalja. Ez az összefoglaló mű nemcsak a nemzeti könyvtár, hanem a magyar művelődéstörténet egy fontos fejezetét tárja fel.

A hazai és a nemzetközi információs rendszerekben — eddigi vállalásainknak megfelelően — ez évben is tevékenyen közreműködtünk. Különösen aktív volt részvételünk az ISDS-ben. Nemzetközi kapcsolatainkban az évi 90 külföldi kiutazás nemcsak hungarikakutató, ill. tapasztalatszerző

tevékenységünk aktív voltát jellemzi, de képet ad szakértőink megbecsült-ségéről is, akik számos nemzetközi tanácskozáson képviselték könyvtárunkat, tartottak előadásokat és vettek részt a vitákban. A hazai események közül kiemelkedő jelentőségű volt az 5-ik magyar—szovjet könyvtárügyi szeminárium könyvtárunk és a KMK közös rendezésében.

A KÖNYVTÁR GYŰJTEMÉNYEI

Állomány, állományépités, gyűjtőkör

Könyvtárunk állománya 1981-ben 26 192 kötet könyvvvel, 5926 évf. időszaki kiadvánnyal, 13 531 db kézirattal és 72 701 db egyéb dokumentummal, összesen tehát 118 350 könyvtári egységgel gyarapodott. Az év folyamán az állományból törölt egységek száma 25 098, így a tényleges gyarapodás 93 252 egység. (A viszonylag magas számú fogyatéka a gyűjtőkör-módosításból származó jegyzet-selejtezésből adódik.)

A könyvtár állománya 1981. december 31-én 5 845 035 könyvtári egység volt. (A könyvraktár kötészeti egységeiben mért állománya 1 848 402, az időszaki kiadványok raktáráé 271 367 db.)

A gyűjtemény gyarapodásának mennyisége nagyjából megegyezik az előző év adataival (118 350 egység, 1980: 116 515 egység). Az egyes beszerzési források, valamint a dokumentumtípusok szerinti megoszlásban sem mutatkoznak lényeges eltérések, ami arra mutat, hogy a módosított *Gyűjtőköri Szabályzat* alapján kialakult gyűjtési koncepció állandósult. E szabályzatban rögzített általános elvek kiegészítéseként került sor a Színház-történeti Tár és Plakát- és Kisnyomtatványtár egyes gyűjtőköri kérdéseinek felülvizsgálatára és rendezésére. Ennek értelmében jóváhagyást nyert a színházi irattári anyag gyűjtése, de a színháztudományi szakkönyvtári gyűjtés kereteit a Magyar Színházi Intézettel kialakított ésszerű kooperációval kívánjuk a jövőben meghatározni. A kisnyomtatványok gyűjtési korlátozásában jelentős előrelépés az ún. műszaki használati dokumentumok archiválási kötelezettségének átadása a debreceni Egyetemi Könyvtárnak.

A *Gyűjtőköri Szabályzat* előírásainak megfelelően került sor az 1976-ig még két példányban gyűjtött, nem szakkönyvtári profilba tartozó felsőoktatási jegyzetek másodpéldányainak kiiktatására (24 412 db).

A nemzeti könyvtári gyűjtőkörre vonatkozó több évre tervezett elemző munka ez ideig főként a külföldi gyakorlat vizsgálatára vonatkozhatott; a hazai könyvtári rendszerhez való kapcsolódás — a társadalomtudományi könyvtári és információs rendszer alakulásának lassú üteme miatt — egyelőre csak kis mértékben határozható meg. Befejeződött viszont a külföldi könyvtári és informatikai szakirodalom gyűjtésének koordinálására vonatkozó elemzés, amelynek megtárgyalására a következő évben kerül sor.

A belföldi anyag gyarapításának fő szempontja változatlanul a kötelesepéldányok lehetőség szerinti hiánytalan begyűjtése és tipológiai elbírálása, a vári kézikönyvtárak állományának fokozott ütemű beszerzése, valamint a régi állományi hiányok pótlására való törekvés volt. Ez utóbbi a könyvek tekintetében főként az RMNY Szerkesztősséggel való együttműködés kereté-

ben, eredetiben vagy másolatban beszerzett 18. századi nyomtatványokat, továbbá a Fölőpéldányközpont teológiaanyagából nyert műveket jelentette. A belföldi időszak kiadványok régi hiányait elsősorban az év folyamán végrehajtott kardinális kiadványok eredményeként felderített 955 címben mutatkozó, régebbi kötelempéldány-szolgáltatási hiány bekérésével nagymértékben sikerült pótolni.

A külföldi hungarikumok kurrens és retrospektív gyarapítása egyre inkább a hungarikakutatással összekapcsolt feladattá növekedett. Alapvető segédleteként a külföldi magyar szerzők személyi kataszterének bővítésére — folyóiratokból és segédkönyvekből nyert adatokkal — mintegy 1800 újabb adatfelvétel készült. Az 1800 után megjelent hazai és külföldi hungarikumok felderítésének és nyilvántartásba vételének munkamenetére vonatkozóan tervezet készült, amely a következő évek konkrét munkálatainak fontos segédlete lesz. A folyamatos hungarikagyapapítás keretében került sor a martini Matica Slovenska fölőpéldányainak helyszíni válogatására (kb. 6000 kötet).

A különgyűjtemények állományának fejlesztése, a Gyarapítási osztállyal szoros együttműködésben, az előző évekkal azonos szinten folyt. (Külongyűjteményi gyarapodás: 69 200 egység, 1980-ban: 74 534 egység.) A gyarapítási munka és a hungarikakutatási tevékenység értelemszerűen szerves kapcsolatban állt, a kutatómunkák többségükben nemcsak bibliográfiai feltárást eredményeztek, hanem a másolati példányokkal az OSZK gyűjteményét is gazdagították. Így a színháztörténeti gyűjtemény kassai forrásból fontos dokumentumokkal egészült ki; a hungarikatérképek felderítése a szlovákiai és az NDK-beli gyűjtemények alapján egyelőre csak regisztrálást jelentett. Az RMNY-munkálatok során külföldön feltárt hungarikumok mikrofilmen vagy másolatban ebben az évben is nemcsak a régi nyomtatványok gyűjteményét, de a törzsállomány 18. századi részét is gyarapították. A belföldi forrásokból való hiánykiegészítést folytatta a Színháztörténeti Tár a budapesti színházak rendező- és sűgőpéldányainak mikrofilmen való megszerzésével.

A gyarapítás munkájának velejárójaként az adminisztratív teendők mennyisége egyre növekszik, ezt bizonyítja az év folyamán gyarapítási ügyben kiküldött 2213 magyar és idegen nyelvű levél.

A régi könyvgyűjtemény ez évben öt ősnymtatvánnyal gyarapodott. Közülük legértékesebb s egyben legszebb egy nagyfolió alakú velencei ősnymtatvány. Johannes Antonius de Sancto Georgio *Lectura super titulo De appellationibus* című 1497-ben megjelent munkája. Ez a mű semmilyen korai kiadásban nincs meg Magyarországon, de országhatárainkon túl is ritka. Ugyancsak nincsenek meg hazai közgyűjteményben Raphael Regius *Ducenta problemata in Quintiliani depravationes* című, 1492-ben megjelent munkája és az az 1486-ban Bernardinus Benalius velencei nyomdájában készült kötet, amely Johannes Gerson *De meditatione cordis* című munkáját, valamint a többnyire Kempis Tamásnak tulajdonított *Imitatio Christi*-t foglalja magában. Értékes beszerzés Vetéssy László veszprémi püspök 1475. február 2-án IV. Sixtus pápához intézett beszédének 15. századi kiadása, amelyben a magyar diplomata Mátyás király képviselőjében a pápa segítségét kérte a török előretörés visszaszorításához. Az ötödik új szerze-

ményű ősnymotatvány az 1497-ben Manfredus de Bonellis velencei nyomdájában készült Pseudo-Bonaventura: *Meditationes*-a, amelynek ez a kiadása szintén nem szerepelt egyetlen hazai könyvtárban sem.

Az ősnymotatványokon kívül számos 16. századi nyomtatvánnyal is gyarapodott állományunk. Közülük csak azt a mohácsi csatáról szóló, ritka röplapot említjük meg, amelyet — kiegészítő xeroxmásolatával együtt — a bécsi Österreichische Nationalbibliothek főigazgatója, Dr. Josef Zessner-Spitzenberg ajándékozott könyvtárunknak budapesti látogatása alkalmával. Címe: *New erbarmliche tzyduge*. Köln [Arnd von Alch, 1526.]

A Kézirattár ez évi szerzeményei között a középkori irodalmat egyetlen kódex képviseli: Leonardo Bruni: *De bello italico adversus Gothicos* c. műve. Egy 1625. évi magyarországinak látszó possessor-bejegyzés (Pauli Laczko-wych), egy szláv nyelvű széljegyzet a kódex valószínű magyarországi használatáról tanúskodnak; a félig kivakart, nem azonosított címer pedig azonos lehet egyes korvinákon található — ezeken utóbb Mátyás címerével átfestett — címerrel. Így nem zárható ki a feltevés, hogy a kódex esetleg a Korvina egy darabja.

18. századi értékes gyarapodásunk a költő Gyöngyösi István egy sajátkezű levele 1702-ből. Az újabkori kéziratok beszerzéséből kiemelkedik Kölcsey Ferenc hagyatékának mintegy 30 darabból álló töredéke, közöttük öt Kölcsey autográf, és Madách Imre öt levele. A múlt század történetének forrásanyagát bővíti egy érdekes, eddig ismeretlen emlékirat: báró Spányi Béla memoárja, amely az 1819—1860 közötti évekről szól. A 20. századi dokumentumokból megemlítjük Somlyó Zoltán eddig ismeretlen verseit, Juhász Gyula, Babits Mihály, Török Sophie, Eötvös Loránd, Gárdonyi Géza, Ortega y Gasset leveleit.

A Zeneműtár többek között egy 17. századi magyar kéziratot graduáléval gyarapodott. Különleges, muzeális értéket képvisel zenei gyűjteményünkben a Magyar Állami Operaház mintegy 250 pfm. mennyiségű kéziratot és nyomtatott partitúra-, zongorakivonat-, valamint zene- és énekkari szövegeanyag. Ugyancsak az Operaház ajándékaént került a Színház-történeti Tár állományába az operaházi fotók, rendező- és sűgópéldányok, librettók értékes egységet képviselő gyűjteménye. A színház-történeti szövegek könyvek egy 19. századi kéziratot gyűjteménnyel, valamint a Gyermekszínház és a Bábszínház szövegek könyveivel egészültek ki. A színházi kutatás számára fontos forrásanyagot jelent a Nemzeti Színház kb. 15 pfm. mennyiségű irattára. A jelmez- és díszletterv gyűjtemény ebben az évben Márk Tivadar, Vogel Eric és Mialkovszky Erzsébet rajzaival gazdagodott.

Az állománygyarapításra fordított összeg 7,4 millió forint volt, ebből 1,6 millió a nemzetközi kiadványcsere részesedése.

A Gyarapítási osztály — hatósági feladatainak ellátása során — folyamatosan végezte könyvek, gyűjtemények szakértői értékbécselését, védettségi ügyeit, valamint külföldre való kivitelük engedélyezését.

A szocialista országok nemzeti könyvtárai állománygyarapítási szakértőinek 4. konferenciája ez évben Moszkvában került megrendezésre. Mivel az állománygyarapítási együttműködés 1979—81. közötti időszakának koordináló központja — dr. Ferenczy Endréné irányításával — a Széchényi Könyvtár volt, a magyar referátum az előző ötéves időszak együttműködési

munkájának értékelésével, a hozott ajánlások megvalósulásának számbavételével és a további teendők megjelölésével foglalkozott. Ennek alapján került kidolgozásra az együttműködés következő 5 éves programja. A közös munka eredményeképpen ez évben jelent meg a Lenin Könyvtár kiadásában *A szocialista országok nemzeti könyvtárainak állománya* c. kiadvány.

A Library of Congress NPAC (shared cataloguing) programjában való részvétel az elmúlt évek gyakorlata szerint, de ismételtén változtatott gyűjtőköri szempontok alapján folytatódott. Ennek keretében közel 6000 monografikus műről készült bibliográfiai jelzőcédula, ebből mintegy ezer művet javasoltunk a Kultúra számára beszerzésre, ill. kiküldésre. A Library of Congress levelében meglegedését fejezte ki a bibliográfiai leírások színvonalával és használhatóságával kapcsolatban.

A Gyarapítási munkát, elsősorban a külföldi hungarikumok felkutatását, beszerzését több külföldi út is elősegítette: Csehszlovákiában a már említett martini kiküldetés főpéldányokban való válogatást tett lehetővé. Hungarikakutatások folytak Kassán és Pozsonyban, az NDK-ban (Berlin), Jugoszláviában (Zágráb), továbbá Ausztriában, Belgiumban, Hollandiában és Spanyolországban. Rendkívül eredményes volt egy USA-beli ösztöndíjas kiutazás az állománygyarapítási munka automatizált módszereinek tanulmányozása, valamint új hungarikabeszerzési források és kapcsolatok kiépítése szempontjából.

Nemzetközi kiadványcsere

A nemzetközi cseretevékenység keretében a csereként, valamint támogatásként kiküldött folyóiratok mennyisége lényegében az előző évekkel azonos, míg a könyveké valamelyest csökkent (4313, ill. 27 768). Jelentősen kevesebb viszont a csereként érkező, átvett könyvek száma (1980: 18 267, 1981: 11 741). Ez a csökkenés mind a deziderátumok kielégítésében, mind a szétosztásra kerülő anyagban megmutatkozik. Ennek oka részben a hivatalos kiadványcsere egy részének átadása az Országgyűlési Könyvtárnak. Másik okként a világszerte fokozódó gazdasági nehézségeket említhetjük, amelyek hatására egyre jobban beszűkülnek — néhol meg is szűnnek — a könyvtárak kiadványcserére fordítható pénzeszközei. Problémát jelentenek az egyre növekvő könyvárak is. Az év folyamán az osztrák nemzeti könyvtárral folytak szóbeli és írásbeli megállapodások az értékegyenlőségen alapuló csere elveinek kidolgozására.

Feldolgozás és katalógus-rekonstrukció

A fejlesztési munkák keretében a vári katalógusrendszer funkcionális elemzésének előkészítéséhez számos résztanulmány készült. (Az OSZK tervezett vári katalógusrendszere; A betűrendes szolgálati katalógus jelenlegi állapota, hiányosságai és elvégzendő munkái; A sorozati katalógus jövője és az ezzel kapcsolatos tennivalók; A régi anyag feldolgozásának problémái és módozatai az új szabványok tükrében.) Az új szabványra alapozott új katalógus (az *MNB* leporellon kiíratott leírásának többszorosításával)

kísérleti jelleggel folytatódott, 12 000 cédula szerelésével és beosztásával. Írásban nyert kidolgozást az ehhez szükséges cédulasokszorosítási munkamenet, valamint a UNITCARD I. típusú cédula szerelési szabályzata. Folyamatosan került feldolgozásra a régi és az új katalógus kapcsolatának, ill. eltéréseinek problémakatasztere.

A mikrodokumentumok gyűjtési, feldolgozási és forgalmazási rendszerének szabályozása címmel Vezetői Tanácsi előterjesztés készült és ennek nyomán megtörtént a mikrodokumentumok könyvtári kezelésének szabályozása.

Az országos szabványosítási munkák közül az MSZ 3424/2 Bibliográfiai leírás. Időszaki kiadványok c. szabvány kidolgozását Szilvássy Zoltánné, Kovács Ilona és Nagy Zsoltné végezték. Az MSZ 3401 Besorolás szabályai c. szabvány munkálataiban is résztvettek könyvtárunk munkatársai.

Az elméleti feladatok, kísérletek és szabályzatok fejlesztési munkálatai mellett az új gyarapodás feldolgozásának mennyisége csökkent és a feldolgozás átfutási ideje ismét sajnálatosan megnövekedett. A kurrens könyvgyarapodás feldolgozása keretében 16,5 ezer címleírás, ill. rávezetés és 12,6 ezer szakozás készült el. Az időszaki kiadványok kurrens feldolgozásának tévyszámai a tervszámokat meghaladják, de az elmúlt évi teljesítményt nem érik el (16,9 ezer periodika címleírás, ill. rávezetés és 1,1 ezer szakozás).

A periodika-rekatalogizálás az előző évek ütemében, tervszerűen folytatódott, bár e kiemelt feladatot végzők létszáma az év folyamán egy fővel csökkent. A tervezett 250 cím helyett 344 cím valamennyi kötetének és példányainak újrafeldolgozása készült el, a hiányok lehetséges kiegészítésével (kötetszám: 9611, terv: 12 000). A rekatalogizálás munkáját nehezíti, hogy jelenleg már az egy példányos, rövidebb élettartamú és ezáltal munkagényesebb címek feldolgozása folyik.

A törzsgyűjteményből (könyv + periodika) az év folyamán feldolgozott összmennyiség 43 ezer egység volt.

A katalógushálózat építésének ütemére és mennyiségére a feldolgozás lemaradása, valamint a cédulasokszorosítás technikai problémái rányomták bélyegüket. A kurrens katalógusfejlesztés keretében mintegy 190 ezer cédula beosztására került sor.

A katalógusok rekonstrukciós munkái közül a könyvek olvasói betűrendes katalógusának 1980-ban befejezett átszerkesztését ez évben még 4500 utaló elkészítése és beosztása egészítette ki. A szakkatalógus rekonstrukciója eredményesen folytatódott és bár a 63 ezer cédula alatta maradt a tervezettnek, elkészültek az átszerkesztett szakokhoz tartozó szabályzatok és példatárak, valamint a soron következő szakok szerkesztésének szabályzatai.

Változatlanul súlyos, sőt lassan megoldhatatlanná váló gondot jelentett az adréma üzem működése. Az év utolsó harmadában beállított, újonnan vásárolt géppel együtt az egész év munkáját általában egyetlen préselőgép működése kísérte végig, így a szükséges lemezeknek csak mintegy kétharmada készült el. Az adrémaüzem állapota most már nemcsak a különgyűjtemények, de a törzsgyűjtemény katalógusfejlesztését is erősen hátráltatja.

A különgyűjteményekben folyó feldolgozó munka a sok, nagyrészt hivatalos távollét (kiküldetés, tanulmányi szabadság stb.) miatt a kelleténél vontatottabban haladt.

A Kézirattárban a latin kódex-katalógus pótkötetének csupán a fele került összeállításra, a tervbe vett teljes anyag feldolgozása helyett. Folytatódott az újkori latin kéziratok katalógusának készítése. A fond-feldolgozásban a nagy fondok közül folytatódott, de nem fejeződött be a Keresztury-fond feldolgozása. Egészében a kézirattári feldolgozó munka az elmúlt évek igen jelentős mennyiségű és értékű gyarapodásával nem tud lépést tartani.

A Régi Nyomtatványok Tárában a kurrens feldolgozás vitele mellett jelentősen előrehaladtak a publikálásra készülő antikvakatalógus munkálatai. Elkészült a 15 000 tétel kéziratának ellenőrzése, kiegészítése, betűrendezése és utalóinak beosztása. Az adréma-kapacitás hiánya miatt, nehézségekkel bár, de folytatott a nyomdász-mutató összeállítását. — A Zeneműtárban a legjelentősebb eredmény a 18–19. századi zenei kéziratok, valamint a Bartók-hanglemezek címléírása. A feldolgozott zeneművek mennyisége kevesebb az előző évinél. — A Térképtár a kurrens gyarapodás és a *Magyar Nemzeti Bibliográfia* számára történő feldolgozás mellett befejezte a kéziratok térképek kiadására szánt, 2000 tételes katalógusának összeállítását. A tár katalógusainak építését lehetetlenné tette az adréma-üzem szűk kapacitása: az adréma-üzemre váró címléírások száma 7500 műre emelkedett.

A Plakát- és Kisnyomtatványtár gyűjteményének retrospektív feltárásaként 1000 grafikai plakát címléírása készült el. A kurrens kisnyomtatványok és plakátok „önkatalogizáló” rendezése folyamatos volt, és ugyancsak maradéktalanul elkészült a csoportos feltárású dokumentumok szakozása. Ez utóbbiak raktári rendezése azonban — a raktárosi munkaerő hiányában — elmaradt. (A vári raktárban összegyűlt, rendezetlen, és ezáltal használhatatlan csoportos anyag mennyisége — az előző évek restanciájával együtt — megközelíti a 60 000 darabot.)

A Színháztörténeti Tárban a kurrens gyarapodás feldolgozása folyamatos volt. A fővárosi színházak közül ez évben a Gyermekszínház és a Báb-színház rendező- és sűgópéldányai kerültek feldolgozásra. (Átkölcsönzött példányok mikrofilmetezése és címléírása.) Analitikus feltáró munka folyt több területen (külföldi folyóiratokban megjelent színdarabok címléírásai, színházi eseménynaptár stb.). Kiemelkedő jelentőségű a 18–19. századi műsor- és könyvkatalógus szerkesztésének megkezdése, amely későbbi publikálásra készül. Elkészültek a hungarikakutatás keretében feltárt források feldolgozásai is.

Raktározás, forgalmazás

Az év elején életbe léptetett állományhasználati korlátozás a Raktári osztály munkájában erősen éreztette kedvező hatását. A forgalmazott anyag mennyisége jelentősen csökkent: 93 ezer kötet könyv és 75 ezer kötet időszaki kiadvány az előző évi 139, ill. 111 ezerrel szemben, valamint 244 ezer darab kurrens időszaki kiadványszám (1980: 243 ezer), összesen tehát 413 ezer egység (1980: 495 ezer). Az állományvédelmi szempontból jelentős forgalomcsökkenést főleg a könyv- és a kötött időszaki kiadvány mennyiségi mutatói tükrözik, a kurrens periodikumok változatlanul jelentős

mennyisége a belső bibliográfiai és feldolgozó munka szükségleteihez igazodott. Ugyancsak csökkent a külső raktárakból forgalmazott anyag mennyisége is: 71 ezer kötet az előző évi 88 ezerrel szemben. A Zárolt Kiadványok Tárában a forgalmazott dokumentumok száma az elmúlt évvel azonos volt, közel 7 és félezer.

Megnövekedett munkát jelentett az év során az állomány gondozása. A vári építkezés előrehaladása a betelepített raktárak klímaviszonyait rontotta, a szellőzőberendezésen keresztül beáramló por az állomány épségét veszélyezteti. Súlyosbította a helyzetet a Telelift-szerelés építészeti munkájának megkezdése, mivel nem lehetett teljesen megakadályozni a raktárakba kerülő építő- és törmelékanyagok káros hatását. Az állomány növekedése miatt újabb 1200 pfm. áttelepítésére került sor.

Mivel a jelenlegi elhelyezés mellett a beköltözés előtt teljes állományrevízió végrehajtására nincs lehetőség, így — a költözés előkészítéseként — bizonyos részleges ellenőrző-rendező munkákat kellett végezni. Ezek között szerepelt a könyvgyűjtemény raktári hiányainak ismételt ellenőrzése és ennek alapján 1982-ben történő deziderálása; a főépületi könyvraktárakban mintegy 4 ezer pfm. rendezése; a Várban elhelyezett anyagból 3,7 ezer pfm. számrevíziója stb.

Vári felkészülés

Az 1979-ben kidolgozott terv alapján kezdődtek meg a vári olvasótermi kézikönyvtárak szervező munkálatai, részben a raktári kiszolgálásban felhasználható munkaerő-kapacitásból fedezve a szükséges látszámot. Az év folyamán elkészült az általános, az irodalomtudományi és a történettudományi olvasóterem eddig beszerzett mintegy 50 000 kötetének szakrendben történő cédulanyilvántartása. A nyilvántartás alapján megkezdődött és durva szakrendben el is készült a kézikönyvtárak állományának rendezése, amely az év folyamán részben kurrens kiadványokból, részben régi deziderátumok beszerzéséből újabb 2700 kötet könyvvel és időszaki kiadvánnyal gyarapodott. Megkezdődött az egyes szakok kézikönyvtári anyagának módszeres, szakkatalógusra és bibliográfiákra alapozott hiánykiegészítése, ennek keretében 2 és fél ezer deziderátum készült antikvár beszerzéshez. A szabadpolcos kézikönyvtárakkal kapcsolatos gyakorlati tapasztalatok szerzésére nyílt lehetőség a belgrádi Nemzeti Könyvtárban, raktári módszereket tanulmányoztak Lengyelországban.

A vári raktári betelepítési tervhez a raktári férőhelyek végleges adatai az év második felétől álltak rendelkezésre. Ennek és a törzsgyűjtemény jelzettartományok szerinti jelenlegi mennyiségének, várható gyarapodási ütemének számbavétele alapján alakult ki a vári raktárak topográfiai tagoltságát és kiszolgálási igényeit figyelembe vevő betelepítési koncepció. A részletes elhelyezési program — a különgyűjtemények raktári betelepítését is szem előtt tartva — a következő évben rögzíthető.

Állományvédelem. Köttetés, restaurálás

Az állományvédelem lehetőségeit némileg növelte a külső kötészetre rendelkezésre álló jelentős pénzügyi fedezet, ennek segítségével 16 767 kötet könyv és időszaki kiadvány beköttetésére nyílt mód. Folyamatosan kerültek javításra, ill. laminálásra az erősen rongált kötetek is, elsősorban a mikrofilmezésre kerülő magyar hírlapok.

A Restauráló Laboratórium a különgyűjtemények részére mintegy 400 egység restaurálását végezte el. Elsősorban a régi nyomtatványok, zenei dokumentumok és kéziratos térképek restaurálása folyt nagyobb mennyiségben. Külső szakértő munkájának eredményeképp kiállítási célra egyes kéziratokról ún. nemes másolatok készültek.

Az év folyamán nagy lendületet vett a restaurálás terén végzett kutató-fejlesztő munka, amihez több tényező is hozzájárult. Az Egyetemi Könyvtár veszélyeztetett állapotban levő Corvin-kódexeinek tervezett restaurálása szükségessé tette a pergamen- és bőr-restaurálásra vonatkozó szakirodalom összegyűjtését, kiértékelését, számos kísérlet elvégzését, új eljárás kipróbálását. Megkezdődött a kódex-restaurálással összefüggő külföldi tapasztalatok rendszeres és helyszíni összegyűjtése is. Ennek keretében egy leningrádi, egy párizsi és egy NDK-beli (Lipcse, Drezda, Jena) tanulmányútra került sor.

Megtörtént a várban létesítendő Központi Restauráló Laboratóriumba beszerzendő gépi és egyéb felszerelések, berendezési tárgyak megtervezése, az induláshoz szükséges import és hazai anyagszükséglet meghatározása.

A kutató-fejlesztő munkában a könyvrestaurátorokkal együtt az év őszétől már két vegyész is közreműködött. A munka eredményességét jelzi, hogy számos új eljárást dolgoztak ki, sikeresen vettek részt több szakmai tudományos rendezvényen, több előadást is tartottak, többek között a Veszprémben, Unesco támogatással rendezett III. Nemzetközi Restauráló szemináriumon. Tovább szélesedett a más intézményeknek nyújtott szakmai-tanácsadó tevékenység is. A szakmai tapasztalatok elterjesztését szolgálta két intézmény (szegedi Egyetemi Könyvtár, Pestmegyei Levéltár) munkatársainak a hírlap-restauráló műhelyben végzett szakmai gyakorlata. Fontos eredményként könyvelhetjük el, hogy szakértőink hosszabb előkészítő és szervező munkája nyomán 1981 szeptemberében 20 fővel megindult a Képző- és Iparművészeti Szakközépiskola esti tagozatán a kétéves középfokú könyvrestaurátor képzés.

Fejlődésről tanúskodik a szakterület nemzetközi kapcsolatainak bővülése is. A szocialista országok nemzeti könyvtárai együttműködése keretében bejelentettük részvételi készségünket az állományvédelmi kutatások témakörében, megjelölve azokat a részterületeket, ahol közreműködésünkre számíthatnak. Ugyanakkor javaslatokat tettünk a hosszútávú kutatási tervbe felveendő egyéb témákra is. — Az IFLA Nemzeti könyvtári szekciója számára részletes kérdőívet töltöttünk ki a világ nemzeti könyvtárainak restaurálási, állományvédelmi elveiről és gyakorlatáról készülő áttekintő jelentéshez. — Az 1982-ben Lipcsében megrendezésre kerülő Nemzetközi Könyvművészeti Kiállítás keretében a „Kézi könyvkötés gyakorlata” c. versenyre és kiállításra négy munkatársunk pályázott egyedi könyvkötéssel.

Mindezek összegezéseként elmondhatjuk, hogy kialakult könyvtárunkban az a szakmai bázis, amely mind elméleti, mind gyakorlati téren alkalmas arra, hogy a hazai könyvtárak restauráló tevékenységében központi szerepet töltsön be.

Mikrofilmezés

A magyar hírlapok állományvédelmi mikrofilmezésének eredményei ez évben is tovább csökkentek. Az alacsonyabb teljesítmény egyik oka a nyersanyaghiány volt: a külföldről rendelt negatív filmet csak nagy késéssel kaptuk meg. Végző soron elkészült mintegy 767 ezer felvétel, 1,3 millió hírlapoldalról. A fényképezett címek száma 358. A felvételek egy része — 28 hírlapcím kb. 40 ezer oldaláról készített 22 ezer felvétel — a hungarika-pótló-program keretében a szomszédos országokban, helyszíni mikrofilmezéssel készült (Csehszlovákia, ill. Jugoszlávia). A hírlapok pozitív olvasófilmjeinek termelése a tervezettnél mintegy egy negyede volt (210 ezer).

A Vezetői Tanács részére beszámoló készült a magyar hírlapok állományvédelmi mikrofilmezése 1979-es felülvizsgálata határozatainak végrehajtásáról. A határozatok nyomán az osztály munkaszervezetében több ponton változtatást hajtottak végre (a filmezés előtti javítást végző csoport létszámának 2 fővel való megemlése, az ellenőrzés egyszerűsítése, a filmfeldolgozás szűk keresztmetszetének megszüntetése 2 fő átcsoportosításával a fényképezést végzők rovására stb.). Az átcsoportosítások egészben véve a zökkenőmentes munkamenetet és az átfutási idő csökkentését hivatottak szolgálni, pozitív eredményei elsősorban a következő évben fognak megmutatkozni.

A Raktári osztály — olvastatási célra — közel 200 ezer felvétel pozitív olvasófilmet vett át, valamint 777 mikrofilmlapon mintegy 30 ezer folyóirat-oldalról készült felvételt. Az Olvasó- és Tájékoztató Szolgálat részére 21 mikrofilmlap terjedelmű összesített tartalomjegyzék készült.

Viszonylag jelentős ütemben folyt a különgyűjteményi dokumentumok állományvédelmi mikrofilmezése. Mintegy 250 ezer negatív felvételt és 260 ezer felvételenyi pozitív filmet készítettek, amit az egyes táraknak olvasófilmként átadtak. A grafikai plakátokról 1514 színes diafelvétel készült.

Jó eredménnyel működött közre a Mikrofilmtár az illetékes osztályokkal és táraakkal a bel- és külföldi mikrofilmcsere lebonyolításában (189 ezer kocka olvasófilm a küldött, 6,5 ezer kocka a kapott mikrofilmek száma).

A hazai könyvtárak számára állományuk kiegészítésére 610 ezer kocka mikrofilmet szolgáltatunk.

A Vezetői Tanács foglalkozott *Az OSZK egyes kiadványainak mikroformátumú megjelentetési lehetőségei* és *A mikrodokumentumok gyűjtési, feldolgozási és forgalmazási rendszerének szabályozása* tárgyában készült tanulmányokkal, melyeknek előterjesztői dr. Németh Mária tud. titkár, ill. dr. Ferenczy Endréné főosztályvezető voltak. Az előterjesztések értelmében a könyvtár vezetősége úgy határozott, hogy egyelőre szerény méretekben ugyan, de meg kell kezdeni a könyvtár egyes kiadványainak mikroformátumú kiadását, egyidejűleg szabályozta a javasoltaknak megfelelően a könyvtár birtokában levő mikrodokumentumokkal kapcsolatos könyvtári eljárásokat.

SZOLGÁLTATÁSOK

Olvasó- és tájékoztató szolgálat

A művelődési miniszter által 1980 decemberében engedélyezett átmeneti olvasószolgálati korlátozás a Széchényi Könyvtárban 1981-től gyakorlatilag is életbelépett. Ettől az időtől kezdve csak a közérdekű tudományos kutatást végzők számára válik lehetővé a könyvtár állandó és rendszeres használata. Az intézmény fenntartja magának a jogot arra, hogy már a beiratkozásnál máshová irányítsa azokat az olvasói igényeket, amelyek más budapesti könyvtárakban is kielégíthetők. Ugyanakkor a könyvtár nyitvatartási ideje is jelentősen, mintegy felére csökkent.

Könyvtárunkat 1981-ben 24 242 esetben keresték fel az olvasók és 291 115 könyvtári egységet használtak helyben (1980: 58 232, ill. 514 485). A kölcsönzők száma 411, zömmel intézmények, a kikölcsönzött dokumentumok száma 1186.

Az olvasói és nyitvatartási korlátozás természetszerűleg elsősorban a központi olvasószolgálat munkájában érezte hatását. (A különgyűjtemények kutatóforgalmát az új rendelkezés nem érintette.) Az olvasói szám és a szolgálatban töltött idő csökkenése mellett a végrehajtás adminisztratív és érdemi teendői (más könyvtárba történő átírányítások, a jogosultság ellenőrzése, engedélyezések stb.) kezdetben az olvasószolgálat feladatait nem csökkentették. Az állományvédelmi szempontból végrehajtott korlátozás indokltsága az év folyamán beigazolódott: örvendetesen csökkent a forgalmazott dokumentumok mennyisége. Míg 1980-ban az olvasótermekben 167 ezer könyvet és folyóiratot használtak, ez a szám 1981-re 81 ezer egységre olvadt. A kisebb olvasóforgalom jótékonyan hatott az olvasószolgálati munka minőségére: több idő jutott a kutatókkal való érdemi foglalkozásra, a gondosabb ügyintézésre.

A beiratkozott olvasók száma 2230, az előző évekének mintegy egyötöde (1980: 10 547, 1979: 12 555), ebből külföldi 237 (1980: 262).

A korlátozás legerősebben a könyvgyűjtemény használatában érezte hatását (9846 olvasó, 1980: 36 585), természetszerűen kevésbé látványos a csökkenés a periodika-gyűjteményt eddig is zömmel csak kutatójegygyel használók esetében (9527 olvasó, 1980: 16 309). A korlátozással összefüggő, új jelenségként értékelhető a napijegyek számának növekedése (987; 1980: 676), ez a tendencia azonban az eredeti szabályozással és rendelkezéssel összhangban áll. Kevésbé örvendetes, hogy csaknem kétszeresére növekedett a gyűjteményi dokumentumokról kért és készített másolatok száma (csak az olvasószolgálat gépein 73 142 db; 1980: 46 765), ami arra mutat, hogy sok esetben a könyvtár használatára nem jogosultak is olvasói igényeiket másolatkéréssel igyekeznek kielégíteni. A másolatkérésre jogosultak körének meghatározása — állományvédelmi szempontból — a jövőben az olvasói korlátozáshoz hasonló rendezést igényel. — A különgyűjtemények olvasó- és dokumentumforgalmában az előző évekéhez képest lényeges változás nem volt (4869 olvasó, 210 093 használt egység).

Részben az olvasói korlátozással is összefügg a központi olvasószolgálati tájékoztatások számának növekedése. Az év folyamán 648 írásbeli

tájékoztató készült, ebből 220 külföldi megkeresésre (1980: 510, ebből külföldi: 158). A szóbeli tájékoztatók száma 9800 (1980: 8485). Emellett az egyes különgyűjtemények írásos és szóbeli tájékoztató tevékenysége az előző évekkel azonos nagyságrendű volt.

A különböző tömegkommunikációs szervek a könyvtár gyűjteményébe tartozó dokumentumokról 83 esetben kértek másolási engedélyt és különféle reprográfiai eljárással 1148 másolatot készítettek. A vonatkozó rendelet értelmében felszámított engedélyezési díj összege: 134 270,— Ft volt. — A könyvtárunkban őrzött dokumentumok alapján 6 esetben adtunk ki hiteles másolatot és 39 színésznek — nyugdíja megállapításához — igazolást.

Az év végén elkészült a nyilvános szolgálatot ellátó részlegek munkarendjének pontos kidolgozása az 1982-ben bevezetésre kerülő 5 napos munkahét és a lehetőség szerint változatlanul fenntartott szolgálat elveinek alapján.

Az olvasószolgálat vári felkészülésének jegyében indultak meg a központi tájékoztató kézikönyvtár előkészítésével kapcsolatos munkálatok, amelyek egyelőre a jelenlegi segédkönyvtár revíziójára szorítkoztak. A különgyűjtemények vári kézikönyvtárai és segédkönyvtári szervező és dezideráló munkái közül eddig csak a Színháztörténeti Tár eredményei emelhetők ki. Itt a gyűjtőkori szabályozással együtt került sor a kézikönyvtár koncepciójának kialakítására és a konkrét deziderátumkatalógus összeállítására.

Közönségkapcsolatok

(Látogatók, kiállítások, propaganda)

Könyvtárunkat 1981-ben 516 látogató kereste fel, ebből 172 volt a külföldi (szocialista országokból 126, egyéb országokból 46).

A könyvtárat felkereső látogatók — tanulmányi és szakmai csoportok, külföldi egyéni és csoportos látogatók — részére rendszeresen végeztük a vezetések, bemutatásokat.

A látogatók számát — tekintettel a szűkös helyviszonyokra, külön kiállítási helyiség hiányára, a különgyűjteményekben dolgozók alacsony létszámára — már évekkel ezelőtt korlátozni kellett. Jelenleg kizárólag az el nem hárítható, szakmai érdeklődésű látogatók fogadását tudjuk biztosítani, természetesen ezt sem nehézségek nélkül. (A vendégek fogadása a két leginkább látogatott különgyűjtemény, a Kézirattár és a Régi Nyomtatványok Tára napi munkájában számottevő kiesést okoz.)

A korlátozások bevezetésével csökkentettük a saját kiállítások számát is. A központi olvasószolgálaton mindössze egy, az OSZK történetével összefüggő kiállítás megrendezésére került sor „Könyvtárunk vándorlásai” címmel, melyet elismerő sajtóvisszhang fogadott. A Zeneműtár a Budapesten megtartott AIBM kongresszus alkalmából kiállításon dokumentálta a magyarországi zenei könyvtárügy fejlődését.

Ez évben is számos alkalommal adtuk át dokumentumainkat kölcsönképpen más intézmények által rendezett kiállításokra, rendszerint a kiállítási anyag összeválogatásához, feliratok stb. készítéséhez is segítséget nyújtva. A belföldi kiállítások közül a jelentősebbek: Művészet Magyarországon 1830—1870 (Magyar Nemzeti Galéria — MTA Művészettörténeti Kutató

Csoport), Bálint György emlékkiállítás, Rippl-Rónai és az irodalom, Gép-képirások (Petőfi Irodalmi Múzeum), Az írás története (Országos Műszaki Múzeum), Kereskedelmi szakmák kialakulása a 19. században (Magyar Kereskedelmi és Vendéglátóipari Múzeum), a Magyar Vöröskereszt Egyesület megalakulásának 100. évfordulója (Simmelweis Orvostörténeti Múzeum, Könyvtár és Levéltár), 18. századi soproni nyomtatványok (Evangélikus Gyűjteményi Tanács), Árpádházi Szt. Erzsébet halálának 750. évfordulója (Észtergomi Keresztény Múzeum), A szép magyar könyv díjnyertes munkáinak kiállítása (Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülése), a PKHI sajtókiállításai (Kecskemét, Balmazújváros), a nyíregyházi színház megnyitása alkalmából rendezett kiállítás, a IV. Könyvtárügyi Konferenciára készített kiállítás stb.

Jelentős volt nemzeti könyvtári gyűjteményünk képviseltetése a — részben még szervezés alatt álló és 1982-ben megnyíló — külföldi kiállításokon, így a marburgi Szt. Erzsébet kiállításon (1981), az ausztriai kremsi Assisi Szt. Ferenc kiállításon (1982), valamint Firenzében a Pinocchio-kiadások kiállításán. Komoly előkészítő-kutató munkát igényelt Haydn születésének 250. évfordulójára Kismartonban (Eisenstadt, Ausztria) 1982-ben megrendezésre kerülő kiállítás anyagának és katalógusszövegének összeállítása (amelyben a törzsgyűjtemény, a Zeneműtár, a Térképtár és a Színháztörténeti Tár egyaránt érdekelt), valamint a nagyszabású „Mátyás király és a magyarországi renaissance” címen Schallaburgban (Ausztria) megnyíló nemzetközi kiállítás szervezése, anyaggyűjtése és katalógus készítése, amelyen főként kódexeink és régi nyomtatványaink szerepelnek (1982). Velencében kerül megrendezésre a Budapest 1890—1919 lélek és forma c. kiállítás (rendező: Magyar Nemzeti Galéria), Duisburgban Bartók-emlékkiállítás (rendező: MTA Bartók Archivum), Eisenstadban Liszt Ferenc emlékkiállítás születésének 170. évfordulójára (rendező: Liszt Ferenc Társaság). A bécsi Coronelli Társaság által 1982-ben rendezendő J. Felkl glóbuszkészítő tevékenységét bemutató kiállítás számára elvégeztük a magyarországi kutató-feltáró munkát.

Közönségkapcsolati munkánk elsősorban arra irányult, hogy megismeresse a közvéleményt beszerzett új értékeinkkel. Ezt a célt szolgálta a művelődési minisztérium által szervezett és néhány éve már rendszeressé vált sajtóbemutató, ahol a közgyűjtemények előző évi kiemelkedő szerzeményeinek bemutatására kerül sor. Az idén első ízben a sajtóbemutatót több napon át nyitva tartó kiállítás is követte. — Különgyűjteményeink értékeinek megismertetésére több alkalommal is sor került. (Az iskola-tv számára a glóbuszkészítés történetének ismertetése a Térképtár anyagának felhasználásával, az MKE Könyv- és Könyvtártörténeti Bizottsága látogatása a Zeneműtárban stb.) — A tömegkommunikációs szerveket rendszeresen elláttuk témajavaslatokkal, de számos esetben e szervek munkatársai kerestek fel bennünket és tájékoztatták a közvéleményt munkánkról és gondjainkról egyaránt. — Továbbra is gyűjtöttük és témák szerint csoportosítva rendeztük a sajtóban megjelent és a rádióban elhangzott, könyvtárunkkal kapcsolatos dokumentumokat.

Műemlékkönyvtárak

A műemlékkönyvtárak munkáját elsősorban a látogatóforgalom növekedése jellemezte. A zirci Reguly Antal Könyvtárban befejeződött a kutatószobák felújítása és az újonnan restaurált barokk terem betelepítése mintegy 60 százalékbán. Az állomány restaurálását munkatársaink két heti munkával a helyszínen végezték. A könyvtár látogatóinak száma 75 385 volt (1980: 68.483). A könyvtár munkatársai jelentős részt vállaltak a helyi közművelődési feladatok ellátásában is: általános- és középiskolák egyes osztályai, illetve szakkörei számára irodalom és történelem órákat tartottak a könyvtárban, énekkari hangversenyeket szerveztek a műemléképületben, részt vettek Zirc fennállása 800 éves évfordulójával kapcsolatos tervezési és szervezési munkákban.

A gyöngyösi Műemlékkönyvtár épületének a város által tervezett felújítása elmaradt, így a könyvtár működése zavartalan volt. A látogatószám az előző éveket felülmúlta: 10 090 fő kereste fel az intézményt (1980: 6900). A könyvtár a helyi művelődési intézményekkel való kapcsolatok kiépítése útján jelentős mértékben hozzájárult a város közművelődési feladatainak ellátásához. Új kapcsolatokat létesítettek (honismereti körök, könyvbarát klubok), közös rendezvényeket szerveztek, beléptek a Tájak — Korok — Múzeumok mozgalomba. A könyvtár iránti megnőtt érdeklődésben szerepet játszott az aktív propagandamunka, valamint a sajtó figyelemfelkeltő tevékenysége. A Magyar Rádió miskolci (egri) stúdiója rövid műsort készített a könyvtárról. A könyvtárvezető feldolgozta a könyvtár történetét (a megyei múzeumi évkönyv számára) és összeállította a kiadásra szánt könyvtárismertető kéziratát.

Reprográfiai szolgáltatások

A Sokszorosító Üzem gyakran feszített tempójú munkájába könnyebb-séget hozott, hogy az év közepétől a példányszámú anyagok egy része stencilgépen kerül sokszorosításra. Egy 4 órás stencilgépkezelő alkalmazásával a gép évi termelése a tervezettet jóval meghaladta s ezzel megvalósult a Romayor gépek tehermentesítése is. Ez utóbbiak megnövekedett kapacitásának kihasználására a kiadványi részlegekkel történő kapcsolattartás ugyan állandó és tervszerű volt, mégsem sikerült azonban — különösen az év vége felé — valamennyi betervezett kéziratot sokszorosításra leadni. A régi vágógépet egy Maxima 80—5 típusú új vágógéppel cserélték el.

A reprográfiai szolgáltatások körében a fotóreprodukciók és a fotónagyítások száma kb. az előző évivel volt azonos, a xerox gép teljesítménye azonban — a növekvő igények ellenére — a gyakori üzemzavar miatt erősen visszaesett (200 ezerről 137 ezerre). Ennek következtében a könyvtár más részlegeiben elhelyezett gyorsmásolókra — elsősorban az Olvasószolgálaton működő OCE és Toshiba gépekre — aránytalanul nagyobb teher jutott. Az egyre több olvasói rendelés mellett egyre növekszik a gyorsmásolás iránti belső igény is s ennek a gépek műszaki állapota egyre kevésbé

tud megfelelni. Az év folyamán elkészült fénymásolatok száma: Mikrofilm-tári xerox: 137 836, olvasószolgálati: 73 142, könyvtárközi kölcsönzés: 22 321, Gazdasági Igazgatóság: 10 299).

Bibliográfia

Kurrens nemzeti bibliográfiai munkálatok

A *Magyar Nemzeti Bibliográfia. Könyvek Bibliográfiája* 36. évfolyamának 24 füzeté 6766 új magyarországi könyvről, élő sorozatról és 1981-es indulási időszaki kiadványról, valamint több mint 15 000 — gyűjtőkötetekben megjelent — tanulmányról, konferencia-előadásról adott tájékoztatást. A számítógépen nyilvántartott adatbázis 22 560 rekorddal bővült, teljes állománya az év végén 91 832 rekord volt.

A kurrens nemzeti bibliográfiai munka területén fontos eredmények, hogy megvalósult az *MNB* és az *Új Könyvek* katalogizáló munkájának integrációja, az *Új Könyvek*-ben közölt leírások előállítására — az 1981/8. füzetétől kezdődően — az *MNB*-rekordok módosított kiíratásával készült. A bibliográfiai tájékoztatás meggyorsítása érdekében — egyelőre kísérleti jelleggel — bevezettük az ún. előzetes katalogizálást. Lényege, hogy a kiadók által beküldött imprimatúrapéldányok alapján előzetes leírások készülnek, és az ideiglenes adatokat — a megfelelő kötelespéldány beérkezésekor — rekordmódosítással, ill. rekordkiegészítéssel véglegesítjük. A katalogizálásban ez évben már alkalmaztuk az 1980. decemberéig megjelent új magyar szabványokat, mind a besorolási adatok alakjára vonatkozóan (*MSZ 3440/1, 3, 4, 5*), mind a cirill betűk romanizációja esetében (*MSZ 1362*). A Könyvtártudományi és Módszertani Központ, valamint a közművelődési könyvtárak szakértőivel együttműködve meghatároztuk az *MNB*-rekordok alapján a közművelődési könyvtárak számára előállítandó katalóguscédulák adattartalmát és az adatok elrendezésének módját.

A kurrens nemzeti cikk-bibliográfia, a *Magyar Nemzeti Bibliográfia. Időszaki Kiadványok Repertóriuma* ez évtől kezdve szűkítette profilját: 1981 januárjától csak az ún. „általános” tartalmú, valamint a társadalom- és természettudomány szakterületébe tartozó irodalmat dolgozta fel. A szerkesztőség munkájában a cél egyrészt az új feldolgozási és szerkesztési módszerek megszilárdítása, másrészt az éves indexek közreadásában való lemaradás fokozatos felszámolása volt. A három együttműködő országos szakkönyvtárral — *AGROINFORM*, Országos Műszaki Információs Központ és Könyvtár, Országos Orvostudományi Információs Intézet és Könyvtár — folyamatosan tisztáztuk a gyűjtőköri problémákat és az ún. „szóródó irodalom” esetében rendszeresen megküldtük részükre az illetékességi körükbe tartozó cikkek leírásait (összesen 597 tételt). A műszaki, az orvosi és a mezőgazdasági cikkek közlésének elhagyásával párhuzamosan fokozott gondot fordítottunk a társadalomtudományi szakirodalom teljességének biztosítására: a kötelespéldányok rendszeres előválogatásával a repertorium forrásbázisát 283 időszaki kiadvánnyal bővítettük. Az ily módon átalakult

repertóriumban jelentősen csökkent az országos szakkibibliográfiákkal való párhuzamosság, ugyanakkor bővült az információtartalom a tárgyszavazás révén. A katalogizálásban megkezdtük a személynevekre és a földrajzi nevekre, valamint a cirill betűk romanizációjára vonatkozó új magyar szabványok (*MSZ 3440/2*, *MSZ 3440/5*, *MSZ 1362*) alkalmazását, a bibliográfiai leírási szabályok adaptálására azonban — megfelelő nemzetközi szabályzat hiányában — nem kerülhetett sor. A havonta megjelenő füzetekhez 15 984 cikket katalogizáltunk, közülük 15 387 egyszerűsített szakozása és 12 421 tárgyszavazása készült el. Az éves indexek közül az 1977. és az 1978. évi ez évben megjelent.

A kurrens magyar sajtóbibliográfiának ez évben két kötete jelent meg: az 1977-es és az 1978-as tárgyév anyaga, előkészületben van az 1979-es kötet.

A patriotika irodalmat regisztráló két negyedévenként megjelenő bibliográfia közül a *Külföldi Magyar Nyelvű Kiadványok* 2700 tételt, a *Hungarika Irodalmi Szemle* pedig 3444 tételt közölt.

Ez évben került a könyvtár Vezetői Tanácsa elé *A kurrens hungarika-regisztráció és -tájékoztató fejlesztésének lehetőségei* c. előterjesztés. A könyvtár vezetősége úgy döntött, hogy a jelenlegi két kurrens hungarika-bibliográfiát 1982-ben még változatlan tartalommal és formában fenn kell tartani, de ugyanakkor kezdődjék meg — intézményközi vállalkozásként, egyelőre kísérletképpen — a magyar kultúra külföldi visszhangját, ill. a külföldön élő magyarság kulturális életét regisztráló dokumentációs és információs szolgáltatás.

A *Magyar könyvészet* éves kötetei közül az utolsó hagyományos technikával előállított kötet — az 1975. évi — is megjelent. A számítógépes technikával készülő kumulációk közül megjelent az 1978/79. évi.

A másodfokú bibliográfiával kapcsolatos tevékenységünk jelenleg a gyűjtésre korlátozódik. A munkaerő és az anyagi eszközök átcsoportosítása miatt *A magyar bibliográfiák bibliográfiája*-nak megjelentetését egyelőre kénytelenek vagyunk szüneteltetni.

Retrospektív nemzeti bibliográfiai munkálatok

A *Magyar könyvészet 1921–1944* c. ciklusbibliográfia kötetei közül ez évben jelent meg a *Nyelvészet, Irodalom* c. kötet. A bibliográfia szakrendben közli a két háború között megjelent nyelvtudományi, a világirodalommal kapcsolatos irodalomtudományi, valamint (az 1980-ban már publikált magyar anyag kivételével) a szépirodalmi könyvek bibliográfiai adatait, függeléke pedig az irodalmi sorozatok mutatóját közli, egyesesen a magyar és világirodalmat tartalmazó irodalomtudományi és szépirodalmi sorozatokat. Az itt közreadott cimanyag különösen jelentős, mert átfogó képet ad a Horthy-korszak könyvkiadás-politikájáról, eddig ismeretlen adatokat szolgáltatva az irodalomszociológia, a kiadástörténet és a közönségkutatás számára. E kötet sajtó alá rendezésével párhuzamosan folytak a további kötetek előkészítő munkálatai is, így az *Általános művek, filozófia, vallás* és a *Társadalomtudományok I.* c. kötetek előkészítése.

A *Magyar könyvészet 1961—1975* c. ciklusbibliográfia *Nyelvészet, irodalom* c. kötetének törzsanyaga nyomdakész. A *Külföldi magyar nyelvű könyvek, 1961—1970. Csehszlovákia* mikrofilmlapos kiadásához szükséges speciális mutatók elkészültek, és a bibliográfia technikai előállítására megkezdődött.

A *Régi Magyarországi Nyomtatványok* (RMNY) 2. kötetének (1601—1635) nyomdai korrektúrájára nem kerülhetett sor, mivel a kötet szedését az Akadémiai Nyomda csak az év végén kezdte meg. A 3. kötet (1636—1660) előkészítő munkáiban a szakkatalógus kiépítése közeledik a befejezéshez.

Az év során főleg külföldről gyűjtött, majd azonosított és nyilvántartásba vett 18. századi hazai nyomtatványok száma kb. 15 000. Így e kategóriából eddig összesen kb. 140 000 példányt regisztráltunk már. Tovább folyt a fenti kategóriába tartozó és bibliográfiailag ismeretlennek tűnő nyomtatványok ellenőrzése mind a belföldi, mind a külföldi gyűjteményekben. Az összeállítás alatt álló Petrik VII. kötet részére ezek közül további 1300 műről készült pontos leírás a címlapreprodukció felhasználásával, így számuk ezzel összesen már 3000-re emelkedett.

Elkészült a 16.—17. századi magyar nyelvű nyomtatványok szöveg-típusainak nyilvántartása, ami lehetővé teszi az ilyen kiadványok nyomdájának meghatározását. A 17. századi hazai műhelyek betűtípusainak, ill. nyomdadíszjeinek repertóriumát továbbra is csak igen vontatottan sikerült kiépíteni, miután e munka érdemben igen szűk, többnyire csak kutatónapire keretben folyik.

Szakkbibliográfiai munkálatok

A szakkbibliográfiai munkák — a kutatási hitelkeret bizonytalansága ellenére — nagyjából a tervek szerint alakultak. A *magyar irodalom és irodalomtudomány bibliográfiájának* 1978-as kötete nyomdába, az 1979. évi kötet anyaga lektorálásra került. Az 1980—81-es évek bibliográfiai gyűjtése folyamatos volt. A *magyar szépirodalom idegen nyelven 1969—1980* című tervezett kiadvány szerkesztési és anyagkiegészítési tennivalói — a pénzügyi fedezet hiányában — szüneteltek.

A magyar irodalmi hanglemezek diszkográfiájának munkái a tervezettnél lassúbb ütemben haladtak.

Egyéb bibliográfiai munkálatok

Az OSZK *Mikrofilmek címjegyzéke* — Új sorozat folytatásaként, megjelent a *Zenei dokumentumok* 1. kötete. A *Grafikai plakátok* 1. kötete mikrofilmkiadásának alapnegatívja elkészült. Befejezés előtt áll az *Időszaki kiadványok* 4. kötetének szerkesztési munkája.

Az egyházi gyűjteményekben őrzött újkori kéziratok katalogizálása erre a célra biztosított külön hitelkeretből folytatódott. A *magyarországi egyházi könyvtárak kéziratkatalógusai* c. sorozatban előkészületben vannak a pannonhalmi, a sárospataki, valamint a Ráday-könyvtári kötetek. Az

egyházi könyvtárak értékeinek központi nyilvántartásba vétele, ill. a bejelentések ellenőrzése viszont az év folyamán — munkaerőhiány miatt — szünetelt.

Nemzetközi bibliográfiai munkálatokban való részvétel

Az *Annual Bibliography of the History of Printed Books and Libraries* számára összeállítás készült az 1980. évi magyarországi publikációkról.

A *Nemzetközi Zenei Forrásrepertórium* (RISM) magyar munkálatai a tervezettnél és az előző éveknél lassabban haladtak. A kasseli RISM-központban rendezett munkautülésen a szerkesztőmunka során felmerült kérdések tisztázására személyes megbeszélésre kerülhetett sor.

A szocialista országok kurrens kulturális és művészeti periodikumai nemzetközi jegyzéke számára a magyar anyagot újraserkesztettük.

Nemzetközi kapcsolatok

A bibliográfiai munka számítógépesítésének tanulmányozására nyílt lehetőség Csehszlovákiában, Lengyelországban, az NDK-ban, Ausztriában és az USA-ban (féléves ösztöndíj 1980/81-ben). Jugoszláviában (Belgrád) a folyóirat repertorizálás kérdéseit tanulmányozták. — RMNY kutatások folytak Csehszlovákiában, Jugoszláviában, Hollandiában és az NSZK-ban.

A szocialista országok nemzeti könyvtárai együttműködése keretében a kurrens nemzeti bibliográfiákkal foglalkozó szakértői bizottság 6. tanácskozásán Moszkvában Fügedi Péterné és Zöldi Péter vettek részt. Fügedi Péterné az előzetes katalógizálás (CIP) magyarországi bevezetésének előkészítéséről számolt be, Zöldi Péter az ETO-jelzetek és tárgyszavak megfeleltetésére vonatkozó kutatásokat ismertette.

KÖZPONTI SZOLGÁLTATÁSOK, KÖNYVTÁRÜGYI FELADATOK

A központi szolgáltatásokról — a IV. Országos Könyvtárügyi Konferencia előkészítése keretében — távlati fejlesztési koncepció készült. A konferencia javaslatainak megfelelő módosítására, ill. tízéves fejlesztési tervvé való kibővítésére 1982-ben kerül sor.

Kötelesspéldány szolgálat

A hazai nyomdák és sokszorosítók által beszolgáltatott dokumentumok mennyisége az előző évvel megközelítően azonos volt: míg 1980-ban 1,278 ezer 1981-ben 1,231 ezer kötelesspéldányt szolgáltatott be. Közülük szétosztásra került 1,081 ezer darab. A könyvtárakban nem hasznosítható maradvány az eddigiekhez képest némileg csökkent (1980: 179 ezer, 1981: 150 ezer). A könyvtárak kívánságának megfelelően növeltük az elosztás szempontjából is egyedileg nyilvántartott időszak kiadványok körét. (Jelenleg — a

sorozatok kivételével — minden egyes, ISSN-nel ellátott periodikum elosztása egyedileg nyilvántartott.)

A racionalizálás érdekében jegyzék készült a jogszabályban előírtnál kisebb példányszámban beszolgáltatandó dokumentumtípusokról. A regionális központi könyvtárak és a rajtuk keresztül kötelespéldányokból részesedő szakkönyvtárak munkatársaival 1981. május 14-én Budapesten értekezletet tartottunk a kötelespéldányelosztás régió belüli szabályzatának, elvi és gyakorlati kérdéseiről. A regionális kötelespéldányok gyűjtésére, hasznosítására vonatkozó útmutató, valamint a minősített dokumentumok kötelespéldány-szolgáltatására vonatkozó tájékoztató elkészítése 1982-re tolodott el. Mivel a kötelespéldány-szolgáltatás ellenőrzésével kapcsolatosan a megyei könyvtárak bevonására vonatkozó eddigi próbálkozásaink minimális eredménnyel jártak, a problémát megkíséreljük saját erőből megoldani. Itt kell megemlítenünk, hogy 1981. májusában elhunyt a fősztály egykori vezetője, Hámori Béla, aki nyugdíjasként egészen haláláig a budapesti nyomdák és sokszorosítók ellenőrzését látta el.

A kiadványok nemzetközi azonosító számozása

A hivatásos kiadóknál megjelent könyvek és térképek azonosításához 4537 ISBN, a kiadói azonosítóval megkülönböztetett intézmények által kiadottakhoz 2459, az ún. gyűjtőszám alá sorolt kiadványokhoz pedig 1356, összesen tehát 8352 ISBN szám került felhasználásra (1980-hoz képest a növekedés 10 százalékos). Benyomtatott ISBN-nel jelent meg a hivatásos kiadók kiadványainak 92,7%-a, a nem hivatásos kiadóknál megjelentek 56%-a, a gyűjtőszám alá soroltak közül pedig 17%. Hibás tipológiai minősítés miatt 204 számot kellett visszavonni, a hibásan nyomott ISBN-ek száma pedig mindössze 40 volt.

A 127 új indulású időszaki kiadvány és sorozat ISSN-jének megállapítása mellett 1981-ben megkezdtük az ún. második kategóriába sorolt periodikumok nemzetközi azonosító számozását is. Ez év folyamán összesen 605 ISSN-t utaltunk ki. A kötelespéldányok alapján a már kiadott számok felhasználásának ellenőrzése folyamatos volt.

Könyvek Központi Katalógusa

Az év folyamán 139 könyvtár (93 budapesti és 46 vidéki) 177 ezer bibliográfiai leírást, a kliring állomás számára további 32 ezret küldött be. A bejelentések száma tovább csökkent: 8,4 ezer tétellel kevesebb az előző évinél. Az 1979-es bejelentésekkel összehasonlítva az utolsó két év alatti csökkenés 15%-os. Valószínű, hogy e csökkenésben a katalógus gyűjtőkörének szűkítésén kívül szerepük van már a devizatakarékossági intézkedéseknek is. Öröndetes tény, hogy a beszerzéstől a bejelentésig eltelt idő némileg rövidebb lett. Megfelelő jogi intézkedés hiányában csak a Budapesti Műszaki Egyetem Központi Könyvtára küldött jelentést az állományából kiselejtezett könyvekről.

Az új szerzeményekről adandó friss tájékoztatás érdekében a válogatást naprakészen követte a bejelentéseknek az előkatalógusba való beosztása. A feldolgozási munka további racionalizálása révén sikerült hatékonyabbá tenni az információs tevékenységet: a könyvtárak által bejelentett művekről a bejelentést követő két héten belül tájékoztatást tudunk nyújtani. Az év során adott lelőhelymegállapítások száma 18,5 ezer volt, mintegy ezerrel kevesebb az előző évinél.

A kliringszolgáltatás során mintegy 63 ezer bibliográfiai tételt juttattunk el a 19 partnerintézményhez.

A *Külföldi Társadalomtudományi Kézikönyvek* c. lelőhelyjegyzék ez évre tervezett összevont kötete elkészült. A kiadvány szerkesztésében fontos eredmény, hogy megjelent az első öt évfolyam (1975/79) kumulált betűrendes indexe.

Külföldi Folyóiratok Központi Katalógusa

A *Kurrens külföldi időszaki kiadványok a magyar könyvtárakban 1978/79.* c. lelőhelyjegyzék 2 kötetben (1213 lap terjedelemben) megjelent. A következő kötet előkészítéseként megtörtént az új bejelentések (mintegy 80 ezer tétel) bibliográfiai igazolása és kardexelése. A kurrens feladatok ellátása mellett megkezdődött a számítógépes technika alkalmazásának előkészítése is.

A *Külföldi időszaki kiadványok a magyar könyvtárakban XVII. sz. — 1970* c. retrospektív lelőhelyjegyzék elsőként kiadandó kötetéhez (L—N kezdőbetűs címanyag) a preprintek köröztetése befejeződött, a tételek szerkesztése pedig 80 százalékos készültségű. A montírozással készülő — mind sokszorosításra, mind mikrofilmlapos előállításra alkalmas — kézírathoz mintaanyagot gépeltettünk, a kötet kiadását 1982-re tervezzük.

Állományselejtezésről 31 könyvtár küldött bejelentést. A kurrens, ill. a retrospektív nyilvántartásokban szereplő anyagból a negatív bejelentések 1006 címre (12 830 kötetre) vonatkoztak.

Ez évben került sor a kódkatalógus revíziójára is.

A lelőhelytájékoztatás egyenletesen növekvő tendenciát mutat (1981: 13 742).

Az IKARR/ISDS munkákra vonatkozóan a nemzetközi információs rendszerekről szóló rész tájékoztat.

A könyvtárak központi nyilvántartása

Az év folyamán a könyvtáraktól beérkezett adatlapok száma 2795-re növekedett. A különböző címtárakból kigyűjtött adatok alapján 525 — a hálózati központok által nem jelentett, ill. hálózathoz nem tartozó — könyvtárnak küldtünk adatlapot, közülük regisztrálásra alkalmas adatokkal 326 intézményét kaptuk vissza. Külön körlevéllel kerestük meg az egyházi gyűjtemények vezetőit, a katolikus egyházi könyvtárakra vonatkozó adat-szolgáltatás azonban csak 1982-re remélhető. Hasonlóképp megoldatlan egyelőre az iskolai könyvtárak adatainak teljes begyűjtése.

Az adatlapok feldolgozásakor pótoltuk a könyvtárak hiányzó kódjait, majd megfelelő ellenőrzés és rendezés után megkezdtuk a fénylyukkártyás nyilvántartáshoz szükséges kijelölést.

A nyilvántartások alapján már több ízben adhattunk tájékoztatást (pl. a magyarországi könyvtárak mikrofilm-leolvasó készülékei, a hazai könyvtárak audio-vizuális berendezései, tizennégy kiemelt magyarországi könyvtár gyűjtőköri és egyéb adatai stb.).

Kigyűjtöttük az adatokat a következő évben kiadásra kerülő (és csak az alapvető információkat tartalmazó) címjegyzékhez.

Könyvtárközi kölcsönzés

A könyvtárközi kölcsönzési munkában az átfutási idő csökkentését és a gazdaságosság követelményét tartottuk szem előtt. Igyekeztünk erősíteni, bővíteni kapcsolatainkat azokkal a külföldi könyvtárakkal, amelyek állományára és szolgáltatásaira a hazai tudományos kutatásnak szüksége van, ugyanakkor segítettük egyes egyetemi és központi szakkönyvtárak közvetlen külföldi kölcsönzését.

Az év kiemelkedő jelentőségű eseménye a könyvtárközi kölcsönzésről szóló új jogszabály — a 19/1981. (XII. 8.) MM sz. rendelet — kibocsátása volt. Ennek alapján a könyvtárközi kölcsönzés menetére vonatkozó útmutató, ill. kézikönyv elkészítése a következő év feladata.

A kölcsönzési forgalomra vonatkozó statisztikai nyilvántartásainkat felülvizsgáltuk, az indított kéréseknek az IFLA-ajánlások szerinti regisztrálását előkészítettük.

A beérkezett kérések száma 24 125 (1980: 23 400) volt, ebből belföldről 21 256, külföldről pedig 1744 (1980: 1424) érkezett. A teljesített kérések száma 12 321 (1980: 11 187) volt.

A belföldi könyvtárak kéréseinél arra törekedtünk, hogy a könyvtárak a friss hazai irodalmat az OSZK közvetítése nélkül, közvetlenül az illetékes régióban, ill. hálózatban szerezzék meg. Jelentős munkatöbbletet okoztak a hiányosan kitöltött kérőlapok, valamint a könyvtárközi kölcsönzés menetét nem ismerő, tévesen irányított kérések még mindig elég magas száma. 8305 kérést — lelőhely-megállapítás és bibliográfiai ellenőrzés után — hazai könyvtárnak továbbítottunk, 11 815-öt külföldi könyvtártól kértünk meg (ez utóbbiak közül — nemleges válasz miatt — 2895 dokumentumot más külföldi könyvtártól próbáltunk megszerezni). A külföldről igényelt kérésekből 10 046 teljesült, közülük eredetiben 4320 kiadványt kaptunk meg. Az elmúlt évek gyakorlatával megegyezően, 1981-ben is mintegy 40 ország könyvtáraival voltunk kapcsolatban. Legtöbb kérésünket az NSZK (2889), Nagy-Britannia (1927), a Szovjetunió (1106) Hollandia (800), Svédország (576), Franciaország (546), és Svájc (511) teljesítette.

A külföldi könyvtárak kérései közül 1458-at teljesítettünk, az eredetiben kiküldött dokumentumok száma 563 volt. Az általunk teljesített kérések tekintetében a legjelentősebb partnereink közé az NSZK (319), Csehszlovákia (140), Nagy-Britannia (138), a Szovjetunió (109), Ausztria (97) és az NDK (94) tartozott.

Ismét tovább emelkedett a másolatban lebonyolított kölcsönzések száma. A külföldre küldött másolatok száma 895, a külföldről megkapottaké 5726 volt. A külföldi partnerek a másolatok 49 százalékát díjmentesen küldték, a legtöbb díjmentes másolatot az NSZK-ból (993), a Szovjetunióból (544), Hollandiából (324) és Svédországból (315) kaptuk.

Telexen könyvtárközi kölcsönzési célra 296 adás és 318 vétel volt (egyéb célokra 300 telex-üzenetet továbbítottunk és 229-et fogadtunk). A teljes telex-forgalom (1143) az előző évihez képest emelkedést mutat.

Főlépéldány Központ és Tároló Könyvtár

A Főlépéldány Központ állományának gyarapítása során 117 könyvtár selejtezési jegyzékeit néztük át. A több mint 64 ezer tétel átválogatásával 8808 kiadványt kértünk be. A könyvtáraktól 1981-ben ténylegesen átvett anyag kb. 24 ezer kötet.

A Főlépéldány Központban tárolt, szaksoportonként előrendezett anyagból befejeződött a földrajz, a néprajz, a nyelv- és irodalomtudomány feldolgozása. Ennek eredményeképp 83 jegyzéket állítottunk össze és köröztettünk.

A főlépéldányok elosztása során a belföldi könyvtáraknak mintegy 21 ezer kötet jutott, külföldi cserére és kereskedelmi értékesítésre kb. 3 ezer kötet került. A szétoztásra került anyag mennyisége valamivel kevesebb mint az előző évben, ennek következtében a központi állománya nem csökkent: a behozatal és a kivitel kb. egyensúlyban van.

A tároló könyvtár állománya 12 405 művel (12 906 kötettel) gyarapodott. Az újonnan épülő tároló könyvtár betelepítésével kapcsolatos előkészítő munkákat elvégeztük, de az építési, ill. berendezési munkák késedelmé miatt a költözés 1982-re halasztódott.

Nemzetközi kapcsolatok

A szocialista országok nemzeti könyvtárai együttműködése keretében a könyvtárközi kölcsönzéssel és a központi katalógusokkal foglalkozó szakértői bizottság legközelebbi 1982-es budapesti tanácskozásának előkészítésére a varsói nemzeti könyvtárban folytattunk tanácskozásokat egy tapasztalatcsere jellegű tanulmányút keretében. Az 1980-as berlini konferencia ajánlásai értelmében részt vettünk a Lenin Könyvtár által kísérletként javasolt egységes könyvtárközi kölcsönzési statisztikai adatok gyűjtésében és szolgáltatásában.

Munkatársaink külföldi tanulmányútjaik során a központi katalógusok terén gyűjtöttek tapasztalatokat Moszkvában (Lenin Könyvtár), Pozsonyban (Egyetemi Könyvtár, külföldi folyóiratok központi katalógusának gépesítése) és Svédországban (Stockholm, Lund stb.). A központi szolgáltatások, különösen ezek gépesített megoldásainak tanulmányozását, országos információs rendszerekkel való megismerkedést tett lehetővé néhány ösztöndíjas kiutazás (Csehszlovákia, Ausztria, Olaszország).

Az IFLA-nak a BLLD-ben működő Könyvtárközi Kölesznési Irodája számára összeállítottuk és megküldtük az 1980-as hazai adatokat.

A Nyugat-Berlinben székelő nemzetközi ISBM Központtal folyamatosan tartottuk a levelezési kapcsolatot. Az egyes országok ISBN Irodáinak tanácskozásán sáros ez évben sem sikerült részt vennünk.

FEJLESZTÉS, SZÁMÍTÓGÉPESÍTÉS, RÉSZVÉTEL AZ ORSZÁGOS ÉS A NEMZETKÖZI INFORMÁCIÓS RENDSZEREK BEN

A könyvek integrált feldolgozása

A Magyar Nemzeti Bibliográfia. Könyvek Bibliográfiája és az Új könyvek vonatkozásában 1981-ben megvalósult az új magyarországi könyvtermés integrált feldolgozása. Az Új könyvek leírásai az 1981/8. füzetétől kezdődően az MNB rekordok módosított kiíratásával készülnek. Az első kísérleti év tapasztalatainak összegezése, a partnerintézmények (Könyvtártudományi és Módszertani Központ) állásfoglalásai, valamint a közművelődési könyvtárak szakértőinek véleményezése alapján mind az Új könyvek leírásaihoz, mind a közművelődési könyvtárak katalóguscéduláihoz alkalmas output-változat adatelemeinek, közlésmódjának és alaki követelményeinek meghatározása, a programmódosítások könyvtári — bibliográfiai előkészítése megtörtént. A programozási konzekvenciák végrehajtása 1982 elején fejeződik be.

Az MNB-adatbázisra alapozható számítógépes szolgáltatásokra vonatkozóan a „fogadóképes” tudományos könyvtárak igényeinek felmérését megkezdtük.

CIP (Cataloguing in Publication, a kiadványokba nyomtatott címléírás)

Az Új könyvek előzetes katalogizálási programja keretében, és a CIP bevezetésének előkészítéseként, 1981-ben megkezdtük a kiadók által beküldött imprimatúra-példányok előzetes számítógépes feldolgozását. E módszer — a kísérleti év tapasztalatai szerint — nemcsak az országos könyvtári rendszer számára jelentett előnyöket, hanem meggyorsította a nemzeti bibliográfiai regisztrációt is: az adatok verifikálására redukált végleges számítógépes feldolgozás időigénye (beleértve a füzetek gépi szerkesztését is) 2 hétre csökkent.

A számítógépes technika alkalmazásának könyvtári/szervezési előkészítése

Az MNB gépi rendszerének az integrált feldolgozással, a CIP bevezetésével, valamint a nemzeti bibliográfiai munkával kapcsolatos fejlesztése mellett, 1981-ben fokozott jelentőségűvé vált a külföldi folyóiratok számítógépes kurrens lelőhelyjegyzékének könyvtári/szervezési előkészítése. Az 1979/80-ban elkészített elemzések, javaslatok értékelése mellett összehasonlítás készült az ISBD/S-t adaptáló MSZ 3424/2 által előírt, a periodikumok

nemzetközi regisztrációs rendszereiben (ISDS, IKARR) jelentendő, valamint a kurrens lelőhelyjegyzékekben használatos, ill. a KFKK-ban kurren- sen nyilvántartott adatelemekről. A tervezett gépi lelőhelyjegyzék bibliográfiai adataihoz főforrásnak tekinthető ISDS adatállományra vonatkozóan egyrészt elemeztük az ISDS rekordok nemzetközi adatainak bibliográfiai megbízhatóságát, másrészt pedig mintavételre alapozottan (12 000, címe szerint rendeztetett ISDS-rekord alapján) a KFKK-ban és az ISDS-ben előforduló azonos címek gyakoriságát vizsgáltuk meg. A szoros értelemben vett könyvtári előkészítésen kívül megkezdődött a nagyvonalú rendszerterv kidolgozása. (Ennek első részeként *A külföldi Folyóiratok Központi Katalógusának számítógépes rendszere* című tanulmány készült el.) A külső erőkkkel végeztetendő munkákhoz „A Magyarországra kurren- sen járó külföldi időszaki kiadványok országos nyilvántartásának ... gépesítése” c. pályázattal a Tudományos- szervezési és Informatikai Intézettől 500 000,— Ft támogatást nyertünk el.

Az új technika gépi bázisának biztosítása

A könyvtárunkban folyó, ill. megindítandó számítógépes munkák egyik döntő meghatározója, hogy a feldolgozást, tárolást, igényesebb kiíratást (fényszedést) a jelenlegi ötéves tervidőszakban bér munkában kell elvégeztetnünk.

A realitásokkal számotvetve a saját tulajdonú gépi háttér kialakításánál speciális bibliográfiai igényeinket kielégítő (viszonylag nagy jelkészletű adatrögzítésre és kiíratásra alkalmas), egyes számítógépes műveleteket „helyileg” is megoldó (pl. a rekordok logikai/szintaktikai ellenőrzését végző), a nagygépes feldolgozáshoz, ill. a szöveg-előállításához konverzió nélküli, sőt közvetlen kapcsolatot biztosító intelligens terminálok beszerzésére törekedtünk.

Az *MNB* részére 1980 végén beszerzett TS—51/S intelligens terminál beállítási munkáiból az adatrögzítő és a sornyomtató egység jelkészletének bővítése, ill. módosítása megtörtént. Elkészült a fényszedés inputját jelentő mágneskazettás egység és kiépült a terminált a Számítástechnikai Koordinációs Intézet nagyszámítógépével összekapcsoló vonal is. A terminál működtetéséhez szükséges speciális programok kidolgozása megtörtént, tesztelésük folyamatban van. E pozitívumok ellenére — a külső partnerekkel végeztetett fejlesztési munkák elhúzódása miatt — a berendezés üzembe- állítása 1982-re halasztódott.

A kurrens lelőhelyjegyzék gépi előállításához az Unesco részvételi programja keretében 1980-ban kért inputberendezés (FACIT 4540—T printer terminál) műszaki specifikációja (az *MNB* jelkészletével egyeztetve) elkészült, külföldi megrendelése folyamatban van.

Részvétel a hazai és a nemzetközi információs rendszerekben

A kulturális és művészeti információ-ellátás hazai helyzetének felmérése során a zenei információ-ellátás helyzetének elemzése a végső megfogalmazás stádiumában van. A kulturális hungarikumok intenzívebb feltárására irá-

nyuló kísérleteket folytattunk, a kialakult koncepció — egyelőre kísérleti jelleggel történő — megvalósítására már a következő években sor kerül. Tevékenységünk során együttműködési kapcsolataink bővültek: tárgyalásokat kezdtünk az Állami Gorkij Könyvtárral, együttműködési megállapodást készítettünk elő a Népművelési Intézettel.

A Társadalomtudományi Információs Munkacsoport (TIM) munkájában 1981-ben is részt vettünk.

Nemzetközi szabványosítási munkák

Szakértőink több ISO, ill. KGST/NTMIR szabványtervezetet véleményeztek. Részletes írásbeli állásfoglalás készült az *ISO 690 (Bibliographic references to monographs, serials and the contributions in monographs and serials)* új átdolgozott tervezetéhez. Szilvássy Zoltánné a Magyar Szabványügyi Hivatal képviselőjeként részt vett egy párizsi ad hoc ISO-tanácskozáson. A moszkvai KGST/NTMIR szabványosítási konferenciákon Szűcs Jenőné és Sonnevend Péter vettek részt, utóbbi az egyik NME (Normatív Műszaki Előírás) kidolgozója is volt. A moszkvai tanácskozások fő témája az NTMIR kommunikációs formátumainak kidolgozása (MEKOF—1), ill. módosítása (MEKOF—2) volt.

Időszaki Kiadványok Automatizált Regisztrációs Rendszere (NTMIR/IKARR)

Az IKARR rendszertanácsának 5. ülésén — a rendszertanács tagjaként — Szilvássy Zoltánné képviselte könyvtárunkat. Az elméleti munkák keretében elkészült az 1980-as regiszter, valamint az 1981-es bulletin értékelése; állásfoglalást készítettünk az IKARR keretében a sorozatok és a napilapok feldolgozására vonatkozóan. A Meghatalmazott Képviselők Bizottságának májusi, ill. decemberi ülésére — a magyar meghatalmazott képviselő felkérésére — Szilvássy Zoltánné több tájékoztató dokumentumot, ill. állásfoglalást dolgozott ki, köztük egy vitaanyagot az IKARR és az ISDS közötti kapcsolat problémáiról.

Az operatív munkák közül 711 tétel IKARR—ISDS revíziója készült el, az IKARR részére további új címeket jelentettünk be.

International Serials Data System (ISDS)

A Unisist program keretében létrehozott nemzetközi regisztrációs rendszerben könyvtárunk képviselője, Szilvássy Zoltánné az Igazgató Tanács elnöki tisztét töltötte be, e minőségben vett részt az Igazgató Tanács 9. ülésén, az Igazgató Tanács 5. és 6. elnökségi ülésén, valamint a Nemzeti és Regionális Központok Vezetőinek 7. szakmai tanácskozásán. E felsorolt tanácskozások vitaanyagának kidolgozásában közreműködött, ill. véleményezte azokat.

Kiértékelésre kerültek az OSZK által még 1980-ban az ISDS és az IKARR központnak küldött első kísérleti mágnesszalagokra vonatkozó párizsi és moszkvai állásfoglalások. A számítógépes jelentés előkészítésekképp

elkészült a két regisztrációs rendszer adatelemeinek összehasonlító táblázata.

Az ISDS-ben való részvételünk keretében elvégeztük a szükséges operatív munkákat, többek között 813 rekord készrejelentését, továbbá egy 1484 rekordot tartalmazó jegyzék verifikálását.

Interinformkultúra

A szocialista országok kulturális és művészeti információs szerveinek együttműködése keretében véleményeztük a *Nemzetközi Kulturális és Művészeti Ágazati Rubrikátor* 2. tervezetét. Átdolgozott és bővített formában jegyzékbe foglaltuk a hazai kulturális és művészeti periodikumok adatait. A Lenin Könyvtárral kötött kétoldalú együttműködési megállapodás alapján részletes tájékoztatást állítottunk össze a hazai képzőművészeti propagandáról, végül cédula formában rendszeres bibliográfiai tájékoztatást adtunk a magyar kulturális és művészeti szakirodalmi terméstről is. Az 1981. évi moszkvai tanácskozáson Sonnevend Péter képviselte könyvtárunkat.

IFLA

Az UBC Office részére az ISBD-k magyarországi alkalmazásáról és az ISBD/M magyar szabványként való bevezetéséről Fügedi Péterné készített tájékoztató anyagot, az ISBD/S revíziójának előkészítéseként pedig — Kovács Iлона és dr. Nagy Zsoltné közreműködésével — Szilvássy Zoltánné dolgozta ki a magyar állásfoglalást. A Section of Serial Publications jóváhagyásával, az UBC Office Szilvássy Zoltánnét kérte fel az ISBD/S Review Group elnöki tisztére.

IGAZGATÁS, VEZETÉS, KÖZPONTI FELADATOK

Szervezeti és személyi változások

A könyvtár kérdéseivel foglalkozó, 1980-as miniszterhelyettesi értekezlet és minisztériumi célvizsgálat megállapításai nyomán időszerűvé vált az intézmény szervezetének és munkaszervezésének továbbfejlesztése. A javaslatok kidolgozására Zircz Péter főigazgatóhelyettes vezetésével munkabizottság alakult, amely — távlati megoldásokat is tartalmazó — jelentését az első félév végén nyújtotta be a főigazgatónak. December 8-én került Vezetői Tanács elé a *Javaslat az OSZK szervezetének módosítására* c. előterjesztés, amely ismételten leszögezte, hogy a könyvtár jelenlegi szervezete már több szempontból korszerűsítésre szorul. „Emellett szól az a körülmény — írja a javaslat —, hogy az idők folyamán elvállalt új funkciókat . . . nem minden esetben sikerült a funkcionálisan legközelebb eső szervezeti egységek feladatkörébe illeszteni, elszaporodtak a párhuzamos . . . munkafolyamatok;” de emellett szól „az új technológia (új szabványok, számítógépesítés) jelentéskése és az ebből következő racionalizálási és gépesítési igények, főként pedig: a vári beköltözés előkészületei, a vári működtetésnek megfelelő szervezet előkészítése” is. A felsoroltakon kívül előtérbe került a kutatási-

fejlesztési tevékenység, amelynek szintén meg kell találni a megfelelő szervezeti kereteket. A Vezetői Tanács állásfoglalása alapján készült el az alternatív megoldásokat is tartalmazó felterjesztés a minisztérium könyvtári osztálya részére.

Az OSZK szervezeti és működési szabályzata — tekintettel az 1982 elejére tolódott átszervezésre — ez évben még nem készülhetett el.

A Személyzeti osztály új vezetője 1981. febr. 1-től Juhász Lászlóné, a Mikrofilmtár új osztályvezetője május 1-től dr. Tremkó Györgyné. A Zeneműtár vezetésére 1981. aug. 1-től dr. Murányi Róbert kapott megbízást.

Az év folyamán, ill. végén nyugalomba vonultak N. Rácz Aranka és dr. Pajkossy György főosztályvezetők, dr. Kecskeméti István, a Zeneműtár vezetője, dr. Ráduly Márta, a Személyzeti osztály vezetője, Hervay Ferenc és Kovács Istvánné tud. főmunkatársak. — Elhunyt Kádár László könyvtári csoportvezető.

Nyugdíjas kollégáink közül 1981-ben sokan távoztak az élők sorából: Hámori Béla ny. főosztályvezető, a könyvtár egykori párttitkára, Horváth Viktor ny. osztályvezető, volt szakszervezeti titkár, Soltész András ny. gazdasági igazgató, dr. Kemény G. Gábor kandidátus, ny. tud. főmunkatárs, dr. Szauder Józsefné ny. tud. főmunkatárs, Németh János, 60 éves közszolgálatot teljesítő ny. raktárkezelő. — Elhunyt dr. Szentmihályi János kandidátus, ny. egyet. docens, aki élete végéig felelős szerkesztője volt a *Hungarika Irodalmi Szemlé*-nek.

Vezetői tanácsülések, ellenőrzések

A Vezetői Tanács 1981-ben hat alkalommal ült össze és tizenkét előterjesztést, valamint három szóbeli tájékoztatást tárgyalt meg. Az előterjesztések közül különösen jelentősek a dr. Havasi Zoltán főigazgatóhelyettes által kidolgozott és a könyvtár következő öt éves munkáját meghatározó feladatterv, valamint a középtávú kutatási beszámoló az elmúlt öt évről, és a következő öt éves ciklusra szóló középtávú kutatási tervjavaslat.

A Művelődési Minisztérium Ellenőrzési főosztálya által 1980. év végén megkezdett költségvetési revízió 1981 elején fejeződött be.

A revízió nyomán intézkedési terv készült, amelynek egy része megvalósult, más részének megvalósítása folyamatban van.

Megtörtént a kiértékelése a Pártszervezet három területen lefolytatott vizsgálatának: a bérhelyzet, a könyvtárban folyó kutató-fejlesztő munka és a külföldi kiküldetések.

Könyvtári bizottságok

A Tudományos és Közművelődési Bizottság két munkaiülésén a Keresztúry-pályázatra érkezett pályaművek elbírálásával foglalkozott. A Könyvtártechnológiai és Fejlesztési Bizottság az átszervezéssel összefüggő tevékenység miatt nem működött (helyette az új szervezeti felépítéssel foglalkozó ad hoc bizottság ülésezett), ill. — más összetételben — az *Új Könyvek* reformjával foglalkozó bizottság tartotta rendszeresen megbeszéléseit.

A Vár-bizottság és a Nyelvpótlék Bizottság folyamatosan foglalkozott az év közben felmerült problémákkal.

Az Ifjúsági Bizottság foglalkozott többek között a könyvtár bérhelyzetével kapcsolatos elemzéssel (kül. tekintettel a fiatal munkatársakra), valamint a továbbtanulni szándékozók ügyével, és a KISZ akcióprogramjának pénzügyi támogatásával. Az Ifjúsági Parlament megrendezésére november 30-án került sor. Az itt elfogadott intézkedési terv kitért többek között a pályakép-megbeszélések rendszerének bevezetésére, a pályakezdő fiatalok szakmai továbbképzésére, a fiatalok továbbtanulását, kutatási-fejlesztési tevékenysége előmozdítását szolgáló intézkedésekre, valamint az élet- és munkakörülményekkel, bérezéssel kapcsolatos kérdésekre.

Személyzeti munka, munkaügyi és létszámhelyzet, munkakörülmények

A Minisztertanács 1022/1980. (VII. 10.) számú határozata értelmében a személyzeti nyilvántartások korszerűsítésére, új minősítési rendszer kidolgozására került sor. Mivel a minősítésre kötelezettek száma jelentősen megnövekedett (kb. 250 fő), a minősítések elkészítésének megkönnyítésére egy 8 oldalas tájékoztató készült, amelynek alapján megkezdődtek a minősítések.

A munkaerőmozgás 1981-ben a következőképpen alakult: eltávozott a könyvtárból 46 státusos dolgozó (nyugdíj: 22, áthelyezés: 8, munkaviszonya megszűnt: 14, halál: 1, kilépett: 1), a könyvtár állományába került 32 fő.

A pártvezetőség felkérésére 1980 őszén munkabizottság vizsgálta az OSZK bérhelyzetét. A jelentés javaslatai alapján az 1981. évi bércorrekció alkalmával rendkívüli béremelésben részesült a szakalkalmazott I. és a szakmunkás kategória. Az 1981-ben munkába lépő diplomások személyi alapbérét az előző évekhez képest megemeltük.

Bár a munkaerőmozgás összkönyvtári viszonylatban nem volt magas, több osztályt (pl. a Gyarapítási osztályt, a Külföldi Folyóiratok Központi Katalógusát, néhány különgyűjteményt) érzékenyen érintettek. A fő problémát nem is minden esetben a végleges eltávozások, hanem a munkából hosszabb-rövidebb időre kimaradó dolgozók jelentették.

A változatlanul nagy számú munkanapot kitevő betegségek és főleg gyermekgondozási-ápolási távollétek mellett nagymértékben megnövekedett az egyéb okok miatt, elsősorban a tanulmányi okokból távollévők száma (továbbképzés, továbbtanulás). A képzési formákkal járó fizetéses vagy fizetés nélküli szabadságok, engedélyezett távollétek különösen az egymásra épülő, többségükben normázott és külső tényezők által meghatározott munkafolyamatokat végző osztályok zökkenőmentes működését nehezítik meg. Más probléma jelentkezik a különgyűjteményeknél, ahol a létszámhelyzet csaknem két évtizede stagnál. A létszámfejlesztés elmaradását mindaddig a vári felkészülés, valamint az újonnan jelentkező, országos feladatok előtérbe helyezése indokolta. Ennek eredményeként 1981-re, a vári beköltözés előtt, éppen az új épületben különösen fontos szerepet betöltő nemzeti könyvtári gyűjteményrészek felkészülési lehetősége, feltártsági szintje nem biztosított. A munkatervi feladatok maradéktalan teljesítésének

akadályává válik az is, amit másrészt pozitívumként kell értékelnünk: a kutatómunka fellendülése, a továbbképzésre, nyelvtanulásra, tudományos-fokozat megszerzésére irányuló törekvések, a külföldi ösztöndíjak, nemzetközi szervezetekben való közreműködések, külföldi előadások stb. Mind ezek egyfelől a könyvtár rangját és hírnevét növelik, másfelől azonban a munkatervi feladatok teljesítésének nem válnak előnyére. Az olvasó- és tájékoztató szolgálatot, valamint a különgyűjteményeket magában foglaló főosztályon az említett okokból távollevők átlagosan az összlétszám egyharmadának hiányát jelentették. Ez a létszám nemcsak a fejlesztésre, de még a jelenléti szolgálathoz és a napi, folyamatos munkákhoz sem elegendő.

Nem kevésbé jelentősek a munkavégzés szempontjából a megfelelő munkakörülmények, amelyek különösen a könyvtári futószalag állomásait magában foglaló főosztályon kedvezőtlenek s a jelenlegi elhelyezésben a munkamenet ésszerűségét akadályozzák (többszöri anyagrakodás, könyv-szállító kocsik elhelyezési lehetetlensége stb.). Rendkívül nehéz munkakörülmények között dolgoztak azon munkatársaink, akik munkájukat a vári épületben (raktárakban) kellett végezzék.

Elkészült a könyvtár *Munkaügyi Szabályzata* az 1981—1985. évekre, majd röviddel ezután megjelent ennek módosítása is, amely már az ötnapos munkahétre való áttérés szabályait is magába foglalta. Ezzel egyidejűleg megtörtént a felkészülés a könyvtár egész területén az ötnapos munkahét bevezetésére 1982. január 1-től, a nyilvános szolgálat nagyjából változatlan fenntartása mellett.

Kitüntetések, jutalmazás

A könyvtár vezetőségének javaslatára dr. Kecskeméti István a Munka Érdemrend ezüst fokozata kitüntetését kapta. A Szocialista Kultúráért kitüntető jelvényt Belencsik Lajos, dr. Csillag Lászlóné, Deli Györgyné, Demény Ottóné, Froemel Károlyné, Gyulai Árpád, dr. Hegedűs Károly, dr. Illyés Katalin, Jánka Józsefné, dr. Nagy Zsoltné, Samkó Ferencné, dr. Tornya Alice, dr. Tremkó Györgyné, dr. Ürögdi Györgyné, dr. Vízkelety Andrásné, a Kiváló Munkáért kitüntető jelvényt Bán Józsefné, Boda Józsefné, Farkas Ágnes, Hajdú Sándorné, Illy Lászlóné, Kocsy Lászlóné, Nagy László, Nemere Zoltánné, dr. Neumayer Katalin, dr. Pálincás Györgyné, Palotás Endréné, dr. Réti Lászlóné, Sándor Ernő, Somogyvári Gyula, Szabó Istvánné, Tóthné Székely Ágnes, Tóth Sándorné és Varga Lajosné kapták.

Május 1. alkalmából kiemelkedő társadalmi munkájáért 8 fő, az év során nyújtott rendkívüli munkateljesítményéért 20 fő, tartósan jó munkája elismeréseként november 7. alkalmából 308 fő részesült jutalomban.

Kutató- és fejlesztő munka, kiadványi tevékenység

A 101/1970. sz. KM utasítás könyvtárunkat kutatóhellyé nyilvánította. Az 1981. évben jelent meg az a miniszteri és akadémiai utasítás, amely az OSZK-t a művelődési miniszter közvetlen irányítása alatt álló, az MTA által támogatott intézménnyé nyilvánította, a kutató-fejlesztő tevékenység

tartalmi meghatározását, szervezési formáit és személyi feltételeit — a már említett 1980. évi rendelettel együtt — megalapozta.

Mindezek alapján 1981-ben első kötelezettségünk a középtávú kutatási tervjavaslat összeállítása volt. A könyvtár vezetői az elmúlt öt év (1976 — 1980) eredményeit számbavéve, ezekről részletes középtávú beszámolót összeállítva foglalták össze a következő időszakra szóló elképzeléseiket, amelyek részben nemzeti könyvtári, részben könyvtári fejlesztési kötelezettségeinkből fakadnak és az országos kutatási rendszer egészébe szervesen épülnek be. A tervjavaslatokat mind főhatóságunk, mind pedig az MTA elfogadta és jóváhagyta.

A K + F feladatok megfogalmazásával párhuzamosan folyt a már említett 1980-as utasítás alapján a tudományos dolgozók kijelölésének, illetve meghatározott kategóriákba sorolásának előmunkálata. Az év végére elkészült besorolási javaslatot az intézmény főigazgatója — a megfelelő fórumokon lezajlott viták után — 1982 legelején jóváhagyta.

Az új kutatási mechanizmus kidolgozása — amely részben még 1982-re is átnyúlt — nem akadályozta a könyvtárat K + F tevékenysége folyamatos vitelében. Komolyabb nehézséget jelentett viszont a pénzügyi támogatás késedelme. Bár 1981-ben — kutatási tervünk elfogadása után — elvben más anyagi források is megnyíltak a könyvtárban végzett munkák segítésére, ezek folyósítására még nem került sor. Az év jelentős eseménye, hogy megjelent Berlász Jenő monográfiája: *Az Országos Széchényi Könyvtár története 1802—1867* címen. A közel 560 oldalas mű a legteljesebb tudományos apparátussal tárja fel intézményünk első 65 évének életét. Nemesak saját múltunk hiteles megismerését szolgálja, hanem egyben a magyar művelődéstörténet adott korszakának is értékes forrása.

A könyvtár anyagának feltárása és közzététele terén végzett, szaktudományi felkészültséget igénylő munkákról a bibliográfiai résznél számoltunk be.

A fejlesztési munkák egyik súlyponti feladata a könyvtári munkafolyamatok ésszerűsítése, technológiai tökéletesítése volt. Az eredmények közé kell sorolnunk az *MNB* és az *Új Könyvek* dokumentumleírási tevékenységének teljes integrálását, a közművelődési könyvtárak központi katalóguscédula-ellátásának a reformját (az MSZ 3424/I. szabvány szerinti leírás meghonosítását, az *MNB* leírások adaptálásával), a *CIP* (leírás a kiadványban) előkészítését az *imprimatúra*-példányok alapján történő előzetes leírásra való fokozatos áttéréssel. Számítástechnikai fejlesztési munkálataink középpontjában a gépi háttér megszerzése állott, a *TS 51* jelű intelligens terminál fokozatos kifejlesztésével a Számítástechnikai Koordinációs Intézettel való vonalkapcsolat létrehozásával. Ugyancsak a jelentősebb fejlesztési munkák közé kell sorolnunk a törökbálinti tárolókönyvtár küszöbön álló átadás-átvételével összefüggő előkészítési teendőket, ideértve a szombathelyi Berzsenyi Dániel Megyei Könyvtárral megkötött megállapodásunkat a Vas megyei főléspéldányanyag összegyűjtéséről és átvételéről.

A kutatónap tevékenység az elmúlt évben is a már szokásos keretek között folyt. Az év elején 72 munkatársunk részesült kutatónap kedvezményben, közülük negyvenen összesen 44 könyvtártudományi, harmincketten pedig azonos számú egyéb (irodalom- és történettudományi stb.)

téma feldolgozására kaptak lehetőséget. Kutatás céljára általában heti egy nap állt rendelkezésre, csupán három kezdő kapott heti 4 - 4 óra időt feladatának megoldására.

A könyvtártudományi területen dolgozók tizenöten folytattak fejlesztő tevékenységet (17 témára vonatkozóan), a többiek témája — kevés kivételtől eltekintve — történeti jellegű volt. (Kézirat-, könyv-, illetve nyomdászattörténettel tizenhárman, könyvtártörténettel hárman foglalkoztak.) Hungarika kutatásokat — különböző területeken — öten végeztek. Néhányan OSZK állományrészek feltárására, bibliográfiák összeállítására stb. fordították kutatóidejüket. Más tudományterületeken domináltak az irodalomtudományi kutatások (19 téma), lényegesen kevesebb volt a történet-tudományi (7 téma), ezen kívül három nyelvészeti, két zenei és egy színház-történeti kutatást tartottunk nyilván.

Az elmúlt évihez képest valamelyest visszaesett az egyetemi doktori disszertáción dolgozók száma: 1981-ben hét fiatal igényelt erre a célra kutatónapot. (1980-ban 12 fő). Valamennyien irodalomtudományi, történettudományi vagy nyelvészeti témából kívánnak doktorátust szerezni. Többen dolgoznak kandidátusi, illetve nagydoktori értekezésükön. 1981-ben egyik fiatal kollégánk — dr. Vásárhelyi Judit — kandidátusi fokozatot nyert el. Vele együtt jelenleg 8 kandidátus és egy tudományok doktora dolgozik intézményünknel.

A Könyvtár Tudományos és Közművelődési Bizottsága az OSZK történettel kapcsolatos kérdéseken túl több ízben a Keresztury-pályázatra beérkezett művek elbírálásával foglalkozott és javaslatát előterjesztette a könyvtár vezetőségének. A pályázatra négy mű érkezett be, ezek közül kettőt tartott jutalmazásra érdemesnek az intézmény vezetősége: Pavercsik Ilona *A lőcsei Brewer nyomda története a 17—18. században* c. és Morvai Zsuzsanna *A Wigand család nyomdászati és könyvkiadói tevékenysége* c. tanulmányát díjazta.

A kiadványok előkészítésével, szerkesztésével, valamint előállításával kapcsolatban ez évben is számos nehézséggel kellett megküzdeni. Pénzügyi bizonytalanságok, a szervezésben mutatkozó hiányosságok lassították a munkát. Az év végi torlódás újra bebizonyította a kiadványelőkészítéssel és a kiadványtárral foglalkozók szűk keresztmetszetét.

A kiadványok előállításánál már évek óta fennálló nehézségek arra készítettek bennünket, hogy behatóan foglalkozzunk a mikrofilmlap formájában történő kiadás lehetőségeivel. E témát dr. Németh Mária tud. titkár előterjesztésében a könyvtár Vezetői Tanácsa is megtárgyalta. A hozott határozatok értelmében — egyelőre szerény mértékben — de ezzel a közreadási móddal is élni fogunk. E tevékenységet mennyiségi tekintetben két tényező határozza meg: a könyvtár állományvédelmi programja (a kiadás nem veszélyeztetheti ezen alapvető feladat teljesítését), országos viszonylatban pedig a használatás szűk lehetősége. Ez utóbbi tekintetében országosan jelentős fejlesztésre volna szükség.

Képzés

Képzési tevékenységünk középpontjában az első könyvtárkezelői tanfolyam megszervezése, majd októberi megindítása állt. (A tanfolyam 1982. júniusában fejeződött be.) Az OSZK 17 hallgatója mellett az Egyetemi Könyvtár, az Országgyűlési Könyvtár és a Gorkij Könyvtár összesen 11 dolgozója, valamint két kis könyvtár egy-egy munkatársa vett részt. Az előadásokat az OSZK és az említett könyvtárak munkatársai tartották.

Főiskolai, egyetemi tanulmányait 2 fő kezdte meg, magasabb évfolyamon 23 fő folytatta. Az ELTE könyvtári kiegészítő szakára heten nyertek felvételt. Az információs kiegészítő szakon hárman kezdték meg tanulmányaikat.

Többéves előkészítő munka után 1981. szeptemberében az OSZK és a Képző- és Iparművészeti Szakközépiskola szervezésében megindult a középfokú könyv- és papírestauráló tanfolyam. Az 1981/82-es tanévben 7 dolgozónk kezdte meg tanulmányait.

A Marxizmus—Leninizmus Esti Egyetemen 8-an folytattak tanulmányokat. A Művelődésügyi Minisztérium által szervezett intenzív nyelvtanfolyamokra 11 főt vettek fel (angol: 3, orosz: 1, német: 7). Folytatódtak a KISZ szervezésében indult nyelvtanfolyamok is (angol, orosz, latin).

Továbbképzés

A továbbképzésben elsősorban a KMK tanfolyamai említhetők. Az „Információs rendszerek és szolgáltatások a társadalomtudományokban” c. téma foglalkozásain három dolgozónk vett részt, az „Osztályozás — koordinált indexelés” előadásain pedig kettő. Jelentős eredményeket mutatott fel az osztálykeretekben történő továbbképzés. (A Régi Nyomtatványok Tárában pl. a 16. századi külföldi nyomtatványok publikálásának egyetemes és magyar szempontjaival foglalkoztak, az MNB Szerkesztőségében a címléirési és kódolási kérdésekről tartottak heti megbeszélést az adatlap kitöltők és címléirők részére, megbeszéléseket folytattak az MSZ 3440 sz. szabvány értelmezéséről. A Repertórium Szerkesztőségének tagjai a tárgy-szavazás kérdéseit vitatták meg több alkalommal.)

Sokan éltek a külső intézmények továbbképzési lehetőségeinek igénybevételével. Egy munkatársunk a SZÁMOK Rendszertervezői, rendszerszervezői tanfolyamán vett részt, míg egy másik 10 napos NTMIR tanfolyamon kapott képzést. A Térképtár dolgozói a földrajzi társaságok, szakmai egyesületek rendezvényeit látogatták rendszeresen, a Restauráló Laboratórium és Hírlapállományvédelmi osztály munkatársai pedig nemzetközi és hazai konferenciákon, a MTESZ egyik szakbizottságában, a TIT keretében fejlesztették ismereteiket.

Nemzetközi kapcsolatok

A könyvtár egyes osztályai — szakmai tevékenységük során — közvetlen kapcsolatban állnak számos külföldi intézménnyel és nemzetközi szervezettel. Szakirányú munkájuk ismertetésére tehát a megfelelő helyen kerül

sor, itt a nemzetközi kapcsolatokról általános összefoglalást és jellemzést adunk.

Ebben az évben léptek életbe az 1981/85-ös tervidőszakra szóló, a szocialista országokkal kötött államközi kulturális egyezmények. (Jugoszlávia viszonylatában 1980/82-es időszakra szóló egyezmény van érvényben.) Az új egyezmények általában megerősítik az OSZK-nak a szocialista országok partnerintézményeivel való közvetlen együttműködését, a személycserére fordítható napok számát azonban néhány viszonylatban csökkentették (Csehszlovákia, Lengyelország, Szovjetunió). Némileg bővült az együttműködő intézmények köre, megfelelő személycserre kerettel. (Kijev, Ukrán Állami Köztársasági Könyvtár, Kassa, Állami Tudományos Könyvtár, ill. Városi Könyvtár.)

Intézményközi megállapodás megújítására és aláírására került sor a moszkvai Lenin Könyvtárral az 1981/85-ös időszakra. Többéves előkészítés után ebben az évben létrejött az együttműködést rögzítő első közvetlen megállapodás a leningrádi Szaltükov-Scsedrin Könyvtárral ugyancsak az 1981/85-ös időszakra. Előkészítettük a martini Matica Slovenskaval való megállapodásunk megújítását, ugyanez folyamatban van a pozsonyi Egyetemi Könyvtár viszonylatában. Végleges formát és jóváhagyást nyert a kassai Állami Tudományos Könyvtárral való megállapodásunk. Az intézményközi kapcsolatok személyes megtárgyalására nyílt lehetőség Prágában, Kassán, továbbá Budapesten a Matica Slovenska, ill. a pozsonyi Egyetemi Könyvtár képviselőivel. Első ízben került sor személyes kapcsolatfelvételle a Litván Nemzeti Könyvtárral Algirdas Kancleris igazgatóhelyettes budapesti látogatása révén. Ugyancsak első ízben utazhattak munkatársaink hungarikakutatásra a kijevi Ukrán Állami Köztársasági Könyvtárba. Megvalósult ez évben a vezetői szintű személyes kapcsolat felvétele az osztrák Nemzeti Könyvtárral. Dr. Josef Zessner-Spitzenberg, az Österreichische Nationalbibliothek igazgatója mint az OSZK vendége egyhetes hivatalos látogatásra érkezett hazánkba. Látogatása elsősorban a kölcsönös tájékozódást szolgálta, de a tárgyalások során máris megmutatkoztak azok a pontok, ahol a közös együttműködés lehetséges, sőt kívánatos volna (austriaca-hungarica kutatások, egyes különgyűjtemények szorosabb együttműködése stb.) Budapesti tárgyalásokra érkezett hozzánk M. Rosenbaum, a párizsi ISDS Központ igazgatója. Rövid látogatásra fogadtuk N. Clavel-t, a lausannei Egyetemi Könyvtár, S. B. Aje-t, a nigériai Nemzeti Könyvtár igazgatóját.

A szocialista országok nemzeti könyvtárainak együttműködése keretében a részt vevő országok könyvtárügyi és nemzeti könyvtári vezetőinek 10. jubileumi tanácskozását Varsóban rendezték. Az OSZK képviselőjében Zircz Péter főigazgatóhelyettes vett részt az értekezleten. — A szakértői bizottságok munkájában ez évben is tevékenyen közreműködtünk. Az állománygyarapítási szakértők moszkvai konferenciáján dr. Havasi Zoltán főigazgatóhelyettes és dr. Ferenczy Endréné vettek részt, a kurrens nemzeti bibliográfiák 6. szakértői tanácskozásán Moszkvában Fügedi Péterné és Zöldi Péter képviselték a könyvtárat. A központi katalógusok és a könyvtárközi kölcsönzés szakértői testülete 1982-es budapesti ülésének előkészületi munkáit megkezdték.

A közös tudományos munka keretében az együttműködést irányító Lenin Könyvtár kiadásában az év folyamán megjelent *A szocialista nemzeti könyvtár feladatai* c. kötet, mely a nemzeti könyvtárak tipológiai sajátosságait a szocialista társadalomban vizsgáló, az 1976–80 közötti időszakban lefolyt nemzetközi összehasonlító kutatás eredményeit összegezi. A vizsgálatokban könyvtárunk is részt vett és a kötethez részanyagokat készített.

A tudományos együttműködés keretében a Lenin Könyvtárnak bejelentettük részvételi készségünket az állományvédelmi kutatások témakörében, különös tekintettel a hírlap- és kéziratgyűjtemények védelmére és a mikrofilmezésre.

A KGST-országok információs rendszereinek (NTMIR) együttműködése keretében részt vettünk a szabványosítási munkákban, az IKARR (Időszaki Kiadványok Automatizált Regisztrációs Rendszere) munkálataiban és az Interinformkultúra, a szocialista országok kulturális és művészeti információs szerveinek együttműködésében.

1981-ben a szocialista országokba utazott 65 munkatársunk (1980: 54), közülük hungarikakutatást végzett 20 fő, tapasztalatcserére, tárgyalások folytatására utazott 22 fő, konferencián 19 fő, nyelvi továbbképzésen 4 fő vett részt. Országok szerint: Bulgária 1, Csehszlovákia 19, Jugoszlávia 10, Lengyelország 6, NDK 18, Szovjetunió 11 fő. — A szocialista országokból a csereegyezmények keretében 35 könyvtárost fogadtunk, akik összesen 226, azaz átlagosan 64 vendégnapot töltöttek nálunk. (1980: 26 fő, 229 vendégnapra.)

Jelentős eseménye volt az évnek az OSZK—KMK által Budapesten rendezett 5. magyar—szovjet könyvtárügyi szeminárium. (nov. 24—25). Az előadók — G. Kondratyeva a Kulturális Minisztérium Könyvtárügyi Igazgatósága részéről, L. Inkova és R. Zotova a Lenin Könyvtár részéről — a szovjet könyvtárügy 1990-ig szóló távlati fejlesztésének irányelveiről tájékoztatták a magyar szakembereket, kül. tekintettel a könyvtártudományi kutatások alapproblémáira és a könyvtárak ideológiai nevelőmunkája módszertani támogatására.

A tőkés országokba 25 munkatársunk utazott, közülük hungarikakutatást végzett 5, könyvtári módszereket tanulmányozott 8, konferencián vett részt 11 fő (hatan előadást is tartottak), kiállítási anyagot kísért 1 fő. Országok szerint: NSZK 6, Ausztria 5, Franciaország 4, Olaszország 3, Anglia 2, Belgium, Hollandia, Spanyolország, Svédország, USA 1-1 fő.

Kiemelkedő szakmai és tudományos munkásságot végző munkatársaink révén egyre bővülő kapcsolatokról számolhatunk be. Az MTA és az Osztrák Tudományos Akadémia Irodalomtudományi Vegyesbizottsága munkájában könyvtárunk is részt vállalt a két ország irodalmi múltjának feltárására közösen indított könyvsorozat létrehozásában az egyik szerkesztő, dr. Vízkelety András, az OSZK tud. főmunkatársa személyében. Ugyan ő osztrák meghívásra vett részt és tartott előadást az osztrák kéziratfeldolgozók részére rendezett kollokviumon Salzburgban és vett részt a Nemzetközi Lenau Társaság közgyűlésén Sindelfingenben (NSZK). Dr. Fried István osztrák meghívásra tartott előadást Eisenstadtban az osztrák irodalomról rendezett tudományos ülésszakon, nyugat-németországi meghívásra vett részt és tartott előadást a Studienkreis für Kulturbeziehungen in Mittel-

und Osteuropa 12. konferenciáján Würzburgban, a Szerb Tudományos Akadémia meghívására tartott előadást a szerb—magyar történelemszimpozion keretében. Dr. Borsa Gedeon az Istituto Centrale per il Catalogo Unico ... meghívására olasz könyvtárosok szemináriumán tartott előadást Rómában a régi nyomtatványok katalógizálási kérdéseiről, ismertette a 16. századi nyomtatványok világcatalógusának tervezetét. Ugyan ő vett részt a wolfenbütteli Könyvtörténeti Munkaközösség tudományos ülészakán és vezetőségi ülésén, mint a vezető testület felkért tagja. Dr. Murányi Róbert a Nemzetközi Hymnológiai Munkaközösség oxfordi kongresszusán tartott előadásával járult hozzá külföldi kapcsolatainknak a zenetudomány területén való erősítéséhez. Szűcs Jenőné mint a Londonban rendezett angol—magyar könyvtárügyi szimpozion résztvevője számolt be a hazai könyvtárgépesítés helyzetéről.

A nemzetközi szervezetek közül az IFLA 47., Lipcsében tartott közgyűlésén dr. Ferenczy Endréné, Fügedi Péterné, Kovács Ilona és dr. Borsa Gedeon vettek részt mint hivatalos küldöttek. Borsa Gedeon szakbizottsága vezetőségének leköszönő tagjaként csehszlovák kollégájának adta át a szervezettel kapcsolatos tapasztalatait. Az IFLA egyes szekcióival levelezési és adatszolgáltatási szinten tartottuk a kapcsolatot. Az ISO-nak egy párizsi konferenciáján vettünk részt. Tekintettel arra, hogy az AIBM kongresszus színhelye ebben az évben Budapest volt, munkatársaink közül többen részt tudtak venni, felhasználva az alkalmat külföldi szakemberekkel való személyes kapcsolatteremtésre. Az előkészítő-szervező munkákba a Zeneműtár valamennyi dolgozója bekapcsolódott. A kongresszus ideje alatt könyvtárunk dísztermében „Zenei könyvtárak és gyűjtemények Magyarországon” címmel kiállítás nyílt meg. A RISM munkálatok tervszerűen folytak. A kasseli RISM-központ ez évben munkaértekezletet tartott a különböző országokban folyó bibliográfiai feltáró munkák módszereinek egyezésítése céljából. Az értekezleten az OSZK részéről Murányi Róbert vett részt. Az NDK AIBM Nemzeti Csoportjának 3 évenként rendezett szakmai találkozásán Magyarországot Vavrincez Veronika képviselte. Az IASA, IADA, SIBMAS kapcsolataink a tájékozódás szintjén maradtak.

Szilvássy Zoltánné, mint az ISDS Igazgató Tanácsának 1980-ban két évre megválasztott elnöke számos, a szervezet irányításával, vezetésével összefüggő feladatot látott el és kétízben utazott Párizsba üléseken való részvételre. Az 1981-es októberi tanácskozásokat a francia fővárosban összekötötték az információs rendszer 10 éves fennállásának jubileumi ünnepeivel. Levelezési kapcsolatban álltunk az ISBN nyugat-berlini központjával is.

1981-ben hivatalosan voltak külföldön: a) szocialista országokkal kötött kulturális egyezmény, ill. intézményközi megállapodások személycseréje keretében Bulgáriában Vajda Gábor; Csehszlovákiában Baranyi Olga, Berlász Piroska, Borsa Gedeon, Horváth Tiborné, Illy Lászlóné, Malek Magdolna, Óvári Sándor, Patay Pálné, Somkuti Gabriella, Vásárhelyi Judit, Velencei Katalin, Zircz Péter, Zséli Lászlóné, Zsigmondy Árpádné; Jugoszláviában Bor Kálmán, Branda Gyuláné, Fallenbüchl Zoltán, Heltai János, Inota István, Koroknai Ákosné, Nagy Zoltán, Sándor Ernő; Lengyelországban Fejes Józsefné, Karácsonyi Rózsa, Somogyi Pálné, Sente Péter,

Zsembery Anna; NDK-ban Fügedi Péterné, Németh S. Katalin, Patay Pálné, Szabó András; Szovjetunióban B. Kozocsa Ildikó, Biegelbauer Pál, Bor Kálmán. *b*) Ösztöndíjas tanulmányúton voltak szocialista országokban: Csehszlovákiában Pavercsik Ilona, Plihál Katalin, Sonnevend Péter, V. Ecsedy Judit; NDK-ban Kalocsai László. *c*) Ösztöndíjas tanulmányúton voltak nyugati országokban: Ausztriában Németh S. Katalin, Sonnevend Péter, Zircz Péter; Belgiumban Wix Györgyné; Franciaországban B. Kozocsa Ildikó, Czigler Mária; Hollandiában V. Ecsedy Judit; NSZK-ban Borsa Gedeon; Olaszországban Bácskai Istvánné, Mohor Jenő; Spanyolországban Vízkelety András; Svédországban Kondor Imréné; USA-ban Wix Györgyné. *d*) Kongresszuson, ill. konferencián voltak szocialista országokban: Csehszlovákiában Zöldi Péter (Prága, a nemzeti bibliográfia gépesítésével foglalkozó konferencia); Jugoszláviában Fried István (Belgrád, szerb—magyar történelem szimpozium); Lengyelországban Zircz Péter (Varsó, szocialista országok nemzeti könyvtári igazgatói konferenciája); NDK-ban Belitska-Scholtz Hedvig (Berlin, Színkritikusok Nemzetközi Szövetsége szemináriuma), Borsa Gedeon, Ferenczy Endréné, Fügedi Péterné és Kovács Ilona (Lipcse, IFLA közgyűlés), Sonnevend Péter és Szűcs Jenőné (Berlin, NTMIR szabványosítási értekezlet); Szovjetunióban Baranyi Olga és Szilvássy Zoltánné (Moszkva, az NTMIR—IKARR rendszertanács ülése), Ferenczy Endréné és Havasi Zoltán (Moszkva, állományépítési konferencia), Fügedi Péterné és Zöldi Péter (Moszkva, bibliográfiai konferencia), Sonnevend Péter (Moszkva, az INTERFORMKULTÚRA konferenciája), Szűcs Jenőné (Moszkva, NTMIR szabványosítási konferencia), *e*) Kongresszuson, ill. konferencián voltak nyugati országokban: Angliában Murányi Róbert (Oxford, a Nemzetközi Hymnológiai Munkaközösség kongresszusa), Szűcs Jenőné (London, angol—magyar könyvtárügyi szimpozium); Ausztriában Vízkelety András (Salzburg, kéziratfeldolgozók kollokviuma); Fried István (Würzburg, kulturális kapcsolatok történetével foglalkozó konferencia); Franciaországban Szilvássy Zoltánné két alkalommal (Párizs, ISDS elnökségi és igazgató tanács ülése); NSZK-ban Borsa Gedeon (Wolfenbüttel, a Könyvtörténeti Munkaközösség vezetőségi ülése), Murányi Róbert (Kassel, RISM munkaértekezlet), Vízkelety András (Sindelfingen, a Nemzetközi Lenau Társaság közgyűlése), Olaszországban Borsa Gedeon (Róma, olasz könyvtárosok szemináriuma), *f*) Egyéb kiutazások szocialista országokba: Jugoszláviába Kiszely Olivérné (Lendva, nemzetközi cserekapcsolatok fejlesztése); NDK-ba Ferenczy Endréné (Drezda, a Sächsische Landesbibliothek jubileumi ülésszaka), Fodor Éva, Fülep Katalin, Heltai János és Nagy Lajosné (Halle, intenzív nyelvtanfolyam), Vavrincez Veronika (Weimar, részvétel az NDK zenei könyvtárosainak továbbképzésén). *g*) Egyéb kiutazások nyugati országokba: Ausztriába Fried István (Kismarton, előadás tartása osztrák—magyar irodalmi kapcsolatokról); NSZK-ba Vízkelety András (Marburg, kiállítási anyag kísérete).

Vári épület

A vári épület belső építési munkálatai ebben az évben nem haladtak előre a kívánt mértékben. Ennek legfőbb oka az épületben 1980. tavasza óta dolgozó lengyel vendégmunkásoknak az év elején más építkezéshez történt átirányítása volt. A vendégmunkások csak 1981. októberében folytatták újra a Várban a munkát. Emiatt nem lehetett megkezdeni a már korábban leszállított könyvszállító berendezésnek, a Teleliftnek beépítését. A restauráló laboratórium vári helyiségeinek az 1982-ben esedékes üzembehelyezéséhez szükséges munkálatok a megfelelő ütemben folytak.

A belső berendezés tekintetében a könyvtár a belső tervezőkkel együtt végezte a már elkészült tervek felülvizsgálatát. Ismételt tárgyalások folytak az új épületben létesítendő vagyonvédelmi berendezések kérdésében.

A könyvtári Várbizottság sorozatos üléseken tárgyalta a vári olvasószolgálat működési rendjének kérdéseit és meghozta a szükséges elvi döntéseket. Meghatározta a Várbizottság a vári létszámtöbblet-szükségletet és a gépszükségletet, továbbá a felköltözésnek és a vári működtetésnek előrelátható költségeit.

Az Állami Tervbizottság 1981. decemberi ülésén foglalkozott a Budavári Palota rekonstrukciójával. Az itt hozott döntés értelmében az OSZK vári épületét 1983. december 31-ig be kell fejezni.

Gazdálkodás, elhelyezés, beruházás, felújítás

A gazdálkodás anyagi és személyi feltételei, a munkakörülmények a beszámolási időszakban lényeges mértékben nem változtak. Az állami pénzügyekről szóló 1979. évi II. számú törvény végrehajtásáról, az állami költségvetési szervek gazdálkodásáról szóló új jogszabályok nagy része az év során folyamatosan megjelent. E jogszabályok minisztériumi, valamint intézményi szintű végrehajtásának, az új gazdálkodási rendszerre való áttérésnek, a számvitel (gazdasági ügyvitel) és bizonylati rend újbóli szabályozásának az előkészítése megkezdődött, különös tekintettel az állami költségvetés szerkezetének 1983. január 1-től bekövetkező változásaira.

A rendelkezésünkre bocsátott gazdálkodási keretek alapfeltételként biztosították, hogy az OSZK a szakmai feladatokat az ismert nehézségek (az elhelyezési körülmények mostohasága, a zsúfoltság, az épületek műszaki állagának fokozatos romlása stb.) ellenére is teljesíthesse.

Beruházási tevékenységünk a Törökbálinton épülő tároló könyvtár létesítésével, valamint a gépberuházások megvalósításával összefüggő feladatok végzése mellett a várbeli Központi Restauráló Laboratórium soronkívüli létrehozásával járó intézkedések megtételére, illetve azok kezdeményezésére irányult. A tároló könyvtár építése befejeződött, azonban a technológiai berendezés kivitelezésének befejezése — beleértve a teherlift kivitelezését is — a következő évre maradt.

A felújítási munkák során a zirci Reguly Antal Múemlék Könyvtár ún. barokk termének helyreállítása befejeződött. Az e műemlékkönyvtárunkban levő kutatószobák belső rendbehozását, berendezésük felújítását szintén elvégeztük.

Összeállította: Somkuti Gabriella

Az Országos Széchényi Könyvtár dolgozói 1981-ben

A) KÖNYVTÁR

Főigazgató

Dr. Jóború Magda
a neveléstudományok kandidátusa

Főigazgató-helyettesek

Fábry György gazdasági igazgató
Dr. Havasi Zoltán
az irodalomtudományok kandidátusa
Óvári Sándor igazgató
Zircz Péter

Főosztályvezetők

Dr. Ferenczy Endréné
Fügedi Péterné
N. Rác Aranka
Dr. Pajkossy György

Főosztályvezető-helyettesek

Dr. Hernády Dénes
gazdasági igazgatóhelyettes
Ónódy Miklós

Osztályvezetők

Belitska-Scholtz Hedvig
Beöthy Bertalanné
Dr. Bikich Györgyné
Dr. Borsa Gedeon
Fejes Józsefné
Gyulai Árpád
Kastaly Beatrix
Dr. Kecskeméti István
Dr. Komjáthy Miklósné

Dr. Kondor Imréné

Kovács Ilona
Kovács József
Malomsoki János
Dr. Markovits Györgyi
az irodalomtudományok kandidátusa

Mészáros Pálné
Milhoffer Alajos
Mohor Jenő
Dr. Németh Mária
Dr. Patay Pálné
Rakovszky Istvánné
Dr. Ráduly Márta

Rosta Lajosné
Soltész Zoltánné dr.
Somkuti Gabriella
Sonnevend Péter
Szilvássy Zoltánné
Dr. Szűcs Jenőné

Dr. Tóth Lajos
Tótkés Lászlóné
V. Dr. Windisch Éva
a történelemtudományok kandidátusa

Dr. Vekerdi József
a nyelvtudományok doktora

Dr. Wittek Lászlóné
Dr. Wix Györgyné

Osztályvezető-helyettesek

Baczoni Tamásné
Bor Kálmán
Dr. Csillag Lászlóné
Gajtkó Éva

Dr. Hegedűs Károly
Jávor Péterné
Karácsonyi Rózsa
Mártován Gyuláné
Dr. Nagy Zsoltné
Rohács Ervin
Schneller Károly
Tamás Péter
Dr. Ürögdi Györgyné

Főmunkatárs I.

Dr. Balogh György csop. vez.
Dr. Batári Gyula
Berlász Piroska csop. vez.
Botka Ferencné csop. vez.
Darabos Pálné
Dr. Fallenbüchl Zoltán
Dr. Fried István
az irodalomtudományok kandidátusa
Galamb Györgyné
Hervay Ferenc
Dr. Kelecsényi Gábor
Dr. Kemény G. Gábor
az irodalomtudományok kandidátusa
Kiszely Olivér
Miklóssy János csop. vez.
Miklóssy Jánosné csop. vez.
Mikó Lajosné
Murányi Róbert
Pap Zoltán
Papp Ferencné csop. vez.
Sipos Márta csop. vez.
Somogyi Pálné
Dr. Spira Györgyné
Dr. Vízkelety András
az irodalomtudományok kandidátusa
Zágonyi Ilona csop. vez.
Zöldi Péter
Zsemberi Anna

Főmunkatárs II.

Balogh Judit
Dárdai Miklósné
Dr. Divényiné Váradi Zsuzsa
csop. vez.
Dömötör Lajosné

Froemel Károlyné csop. vez.
Dr. Horváth Istvánné
Dr. Illyés Katalin
Juhász Lászlóné
Karakas Péterné csop. vez.
Kiszely Olivérné
Kovács Istvánné dr.
Kunzabó Ferenc
Dr. Melczer Tibor
Nagy Lajosné
Sándor Ernő
Szász Andrásné
Szegedy-Maszák Mihályné
Dr. Szegleti Ildikó
Szóllósy Éva csop. vez.
Tóth Sándorné dr.
Vavrincez Veronika csop. vez.
Dr. Vlastaris Orsolya
a nyelvtudományok kandidátusa

Szakalkalmazott I.

Antonya Zsuzsa
Bácskai Istvánné
Baranyi Olga
Dr. Bálint Tiborné
Dr. Beck Ivánné
Bellágh Rózsa
Dr. Burián Ignácné
Butor Veronika
Dr. Csecserits Istvánné
Dérczy Péter
Fülep Katalin
Grallert Izabella
Gróh Gáspár
Gróh Gáspárné
Gulyás Gabriella
Haydené Kis Zsuzsanna
Dr. Heltai János
Illy Lászlóné
Juhász Katalin
Kamondi Antal
Kiss Dénesné
Dr. Koroknai Ákosné
Kökössy Gabriella
Dr. Kunszt Zoltánné csop. vez.
Kürti Lászlóné Kiss Éva
Lancsák Zsuzsanna
Dr. Lichtmann Tamás

Dr. Maróthy Jánosné
Melegh Elek
Morvai Zsuzsanna
Muzslay Lászlóné
Müller Rodica
Nagy László
Nagy Zoltán csop. vez.
Németh Gabriella
Németh László
Neumayer Katalin
Dr. Németh S. Katalin
Orbán Emőke
Patay Lászlóné
Dr. Pavercsik Ilona
Perczel Erzsébet
Péterffy Judit
Plihál Katalin
Rajka Ágnes
Dr. Réti Lászlóné
Révai Zsuzsanna
Sára Ágnes
Sárkány Mihályné
Dr. Simon Miklósné
Sonnevend Péterné
Sövény Zoltán
Süle Gábor
Szabó András
Szabó Géza
Szalai Gindl Rozália
Dr. Szente Péter
Takács Jánosné
Tolnai Lászlóné
Dr. Tornya Alice
Tóth Árpád
V. Dr. Écsedy Judit
Vajda Gábor
Dr. Vásárhelyi Judit
Dr. Velencei Katalin
Veöreös Enikő
Dr. Wojtilla Gyuláné
Zana Ferenc
Dr. Zarnóczkiné Héjjas Eszter

Szakalkalmazott II.

Babucsik Péter
Bánáti Istvánné
Biegelbauer Pál

Bódás Éva
Borsányi Ferenc
Deli Györgyné
Demény Ottóné
Dobai Miklósné
Farkas Ágnes
Gál Ágnes
Gál Júlia
Gyimesi Pál csop. vez.
Hissler Donátné Soós Ágnes
Homor Ferenc
Horváth Gyuláné
Horváth Tiborné
Kasánszky Zsombor
Dr. Kausay Tiborné csop. vez.
Kálóczy Lajosné
Kocsy Lászlóné
Dr. Losonci Andrásné
Magyar Miklósné
Marillai Zsuzsa
Nemeshanyi Hubáné
Orvos Mária csop. vez.
Óvári Gézáné
Pál Ágnes
Dr. Pálinkás Györgyné
Palotás Endréné
Pócsi Árpádné
Révay Rita
Sajtós Endre
Samariay-Leölkes Katalin
Dr. Sándor Istvánné
Simon Jánosné
Somogyi Lajosné
Somogyiné Gál Katalin
Sopronyi János
Dr. Susánszky Zoltánné csop. vez.
Szabó Ervin csop. vez.
Száraz Györgyné
Szelesi Rózsa
Szőnyi Éva
Toma Imréné
Tomits Ottília
Urbán Gusztávné
Velich Sándorné
Dr. Vissi Gézáné
Wolf Magdolna
Záhony Éva
Zsigmondy Árpádné

Szakalkalmazott III.

Appel Károlyné
Balogh Andrásné
Bálint Nagy Tünde
Bánfi Szilvia
Bán Katalin
Bászler Katalin
Beleznai László
Béres Deák Lászlóné
Bókay Béláné
Borsa Zsófia
Borsányi Ferencné
Both Magdolna
Branda Gyuláné
Csucs Dalma
Czigler Mária
Dr. Debulay Imréné csop. vez.
Falvainé Szabó Edit
Farnady Lívia
Fodor Éva
Földessy Péter
Frank Ágnes
Gabányi Gézáné
Galaba Irén
Gálos Gáborné
Gyorgyevics Tamásné
Hausenblasz Róbertné
Herke Péter
Dr. Hernádi Lászlóné
Holtzinger Gáborné
Horváth Pál
Horváthné Payer Berta
Dr. Jáky Lászlóné
Kaibinger Károlyné
Kalocsai László
Kálmán Péterné
Kereszturyné Jónás Mária
Kis Elemérné
Kiss Jenőné
Kozák Miklósné
Kricsfalussy Lászlóné
Lovászné Vona Katalin
Malek Magdolna
Dr. Nyáry Gálné
Papp Andrásné
Papp Sámuelné
Pásztor Rezsóné

Perlaki-Horváth Lászlóné
Pulayné Szucsák Katalin
Ravasz Erzsébet
Dr. Rózsa Miklósné
Somorjai Olga
Somogyvári Gyula
Szénási Lászlóné
Szóts Endréné
Takács Béláné
Tóthné Székely Ágnes
Dr. Vajda Tádéné
Vajnai Sándorné
Varga Lajosné
Vizsolyi Gyuláné
Vladár Edit
Zölde Kornélia

Szakalkalmazott IV.

Antal Edit
Ábry Béláné
Ács Istvánné
Bácsvári Anna
Barsin József
Bárdosy Éva
Belencsik Lajos
Benkó József
Bleicher Ferencné
Borsányi Zsuzsanna
Csajkovits Józsefné
Gazdag Tibor
Gömbös Lajosné
Haász Erzsébet
Hermány Csabáné Szatmári Beatrix
Hódy János
Jáger Judit
Kádár László
Kisfaludy Puha Györgyi
Koczkás Zoltánné Bozzay Éva
Kókay Péterné Horváth Orsolya
Korber Károlyné
Lányiné Hajdú Lívia
Mártonffy Attila
Dr. Pál Albertné
Pataki Gáborné Körösi Sarolta
Prepeliczay Györgyné
Radnóti György
Reichenberger Jánosné
Riba István

Sárosi Attila
Sefcsik Gyuláné
Sinkó Pálné
Szilágyi József
Szilágyi Péter
Tarcsai Gáborné
Tatai András
Tibolya Istvánné
Tölgyesi Lászlóné
Török Sára
Vén Tiborné

Ügyintéző II.

Járvás Andrásné
Mihály Józsefné
Reisenleitner Lajosné

Ügyintéző III.

Balassa Jenőné
Bolgár Tamásné
Einhorn Tiborné
Dr. Erényi Ivánné
Farkas Judit
Gaál Mária
Görgeyné Kovács Katalin
Jenei Anna
Kosznovszky Sándor
Kovács b. Istvánné
Dr. Lakatos Lászlóné
Lőrinczné Juhász Márta
Dr. Lugosi Andorné
Mencsik Pál
Nemere Zoltánné
Pap Béláné
Radics Lajos
Rákóczy Csabáné
Savanyó Rezsóné
Szász Jánosné

Ügyintéző IV.

Jánka Józsefné
Jónás Lászlóné
Mohr Kálmán
Szomolányi Elemérné

Ügyviteli alkalmazott II.

Dr. Kovács Mihályné

Műhelyvezetők

Balázs Ferencné
Deutsch Dávid
Farkas Ottó
Fodor Béla
Geróly Józsefné
Mürschberger Ferencné
Németh Jánosné
Samkó Ferencné
Schmidka Ferenc
Stroh Tamásné
Szabó Istvánné
Tábori Györgyné
Tremmel József

Szaktanácsadók I.

Bartókné Hajdú Erzsébet
Csillag Ildikó
Dányi Gyula
Dózsáné Vörösváry Hajnalka
Fazekas Gáborné
Gáspár Istvánné
Gáspár Pál
Grineusz Ferencné
Hollós János
Horváth Miklósné
Horváthné Solymár Ildikó
Hörömpöli Andrásné
Járdai György
Klenczner Lászlóné
Koczka Katalin
Kucska Lászlóné
Kun Miklósné
Mazula Károlyné
Molnár Béla
Murányi Mihályné
Papp Árpádné
Prepelicza István
Pusztai Ervin
Pusztai Istvánné
Reczetár Kálmán
Siklós Gyuláné
Szűcs Károlyné
Tóth Tiborné
Törpényi Lajos
Urbauer László
Zséli Lászlóné

Szakmunkás II.

Bujk Anna Mária
Molnár János
Takács Jenő
Uburnyák Katalin
Urbányi Vilmos

Betanított munkás I.

Balázsovics Mihály
Balogh Attiláné
Balogh Lóránt
Barnaföldi Gábor
Bartók Péter
Berey Béla
Boda Józsefné
Borsos Attila
Chapó Gertrúd
Deák Sándor
Donaberger Emil
Faltusz Jánosné
Hegyi Andrásné
Holczmüller József
Horváth Józsefné
Inotai István
Kalácska József
Kassai Lajos
Kis Gábor
Kiss Gábor
Koczkás Zoltán
Kovács Lajosné
Körmendi Miklósne
Krizka Györgyné
Kuczog Lajosné
Kurecz Antalné
Lőrincz Dezső
Maksa Lajosné

Pataki Gábor
Rásy Árpád
Sági Gábor
Strupka József
Sutka Istvánné
Szép Sándorné
Szita Gábor
Szóke Józsefné
Tiszai István
Trencsényiné Varga Katalin
Vágvölgyi Tamás
Várszegi Róbert
Weeber Tibor

Betanított munkás II.

Balogh Mária
Bán Józsefné
Berey Béláné
Debreczeni Károlyné
Ernszt Mihályne
Haás Sándorné
Hajdú Sándorné
Hajós Csabáné
Mayer Jánosné
Mészáros Mihályne
Rosta Jánosné
Scherer Rafael
Szeles Árpádné
Szerdai Tiborné
Tóbiás Jánosné
Urbauer Lászlóné

Gépkocsivezetők

Bagóczky Béla
Rétháti János
Szabó József

B) KÖNYVTÁRTUDOMÁNYI ÉS MÓDSZERTANI KÖZPONT

Főigazgató-helyettes

Papp István

Osztályvezetők

Berezky László

Gerő Zsoltne

Dr. Kamarás István

Dr. Katsányi Sándor

Pelejtei Tibor

Szente Ferenc

Főmunkatárs I.

Fodor András
Fogarassy Miklós
Dr. Károlyi Zsigmondné
Dr. Kövendy Dénes
Dr. Urbán László
Dr. Urosevics Danilo
a történelemtudományok kandidátusa

Főmunkatárs II.

Gereben Ferenc
Dr. Nagy Attila
Nagy Lajos

Szakalkalmazott I.

Bartos Éva
Bárdosi Mária
Benkő Attiláné
Csapó Edit
Füle Sára
Havas Katalin
Dr. Kenyéri Katalin
Kovács Katalin
Lakatos András
Mándy Gábor
Pál Tiborné
Rácz Ágnes
Dr. Skaliczky Józsefné
Szabó Lászlóné
Színai Tivadarné
Táborossy Zoltán
Tóth Tibor

Törökné Jordán Katalin
Török Sarolta
Tremkó Györgyné
Vajda Kornél
Varga Ildikó

Szakalkalmazott II.

Bereczky Lászlóné
Cavalloni Gyöngyi
Feimer Ágnes
Freisinger Jenő
Hegyközi Ilona
Herboly Miklósné
Kiglicsné Katona Rita
Kovács Lászlóné
Moór Istvánné
Pázmán Péter
Sarlós Veronika
Szende Lászlóné

Szakalkalmazott III.

Dr. Czinner Tiborné
Jávori Ferencné

Szakalkalmazott IV.

Búza Ágnes
Halmai Szilvia
Szita Júlianna

Ügyviteli alkalmazott I.

Kovács Árpádné
Dr. Pákh Tiborné

A KÖNYVTÁR ÁLLOMÁNYA

	Állomány 1980. dec 31.	Gyarapodás 1981-ben	Fogyaték 1981-ben	Állomány 1981. dec. 31.
Könyv ¹	1 964 279	26 192	24 671 ²	1 965 800
Időszaki kiadvány ³	222 673	5 926	426 ⁴	228 173
Kézirat	554 823	13 531	—	568 354
Zenemű	120 147	4 951	—	125 098
Térkép	178 947	519	—	179 466
Kisnyomtatvány	2 220 652	40 068	—	2 260 720
Szabvány ⁶	47 476	—	—	47 476
Szabadalmi leírás ⁶	1 521	—	—	1 521
Kép, metszet	249 672	9 265	1	258 936
Mikrofilm neg. (címl. egys.)	80 381	7 722	—	88 103
Mikrofilm poz. (címl. egys.)	69 355	9 273	—	78 628
Dok. neg. és diafilm (címl. egys.)	11 916	37	—	11 953
Hanglemez, hangszalag	8 187	847	—	9 034
Egyéb dokumentum	21 754	19	—	21 773
<i>Összesen</i>	5 751 783	118 350	25 098	5 845 035

Megjegyzések:

- ¹ A könyvraktár állománya 1980. dec. 31-én kötészeti egységben mérve 1 853 485 db volt, 1981. dec. 31-én 1 848 402 db.
- ² A könyvfogyaték magas számának oka a gyűjtőkör-módosításból adódó jegyzetselejtezés (visszamenőleg is 1 példányosra selejteztük a nem szakkönyvtári gyűjtőkörbe tartozó jegyzeteket).
- ³ Az időszaki kiadványok raktári állománya 1980. dec. 31-én kötészeti egységben mérve 261 162 db, továbbá 20 298 db csoportos feldolgozású időszaki kiadvány, 1981. dec. 31-én 268 567 db, továbbá 24 540 db csoportos feldolgozású időszaki kiadvány, 2800 raktári egységben, összesen tehát 271 367 db.
- ⁴ Továbbá 5 szórványszám.
- ⁵ E gyarapodás megoszlása: 18 440 kisnyomtatvány és 18 361 csoportos feldolgozású hivatalos és használati kiadvány (utóbbiak 1978-ig a könyvállomány gyarapodásánál szerepeltek).
- ⁶ Szabványokat, szabadalmi leírásokat az új *Gyűjtőköri Utastás* értelmében 1978-tól nem gyűjt a könyvtár.

AZ 1981. ÉVI GYARAPODÁS A BESZERZÉS MÓDJA SZERINT

2. táblázat

Dokumentum	Vétel	Csere	Ajándék	Köteles- példány	Saját eláll.	Összesen
Könyv	4 850	2 524	3 812	14 965	41	26 192
Időszaki kiadvány	733	417	692	4 084	—	5 926
Kézirat	10 575	5	2 921	—	30	13 531
Zenemű	517	120	1 098	3 213	3	4 951
Térkép	78	7	4	430	—	519
Kisnyomtatvány	1 382	909	975	18 440	1	21 707
Hivatali és használati nyomtatvány*	—	—	—	18 361	—	18 361
Kép, metszet	4 136	—	1 383	3 746	—	9 265
Mikrofilm neg. (címl. egys.)	—	9	65	—	7 648	7 722
Mikrofilm poz. (címl. egys.)	13	—	—	—	9 260	9 273
Oktató diafilm (címl. egys.)	—	—	—	37	—	37
Hanglemez, hangszalag	471	65	53	258	—	847
Egyéb	18	—	1	—	—	19
<i>Összesen</i>	<i>22 773</i>	<i>4 056</i>	<i>11 004</i>	<i>63 534</i>	<i>16 983</i>	<i>118 350</i>

* Könyv formátumú hivatali és használati nyomtatványok a Plakát- és Kisnyomtatványtár állományában. Ezek 1978-ig statisztikailag a „könyvek” rovatában szerepeltek.

A GYŰJTEMÉNYEK HASZNÁLATA 1981-BEN

Olvasótermek forgalma	Használók száma	Használt egységek száma
Beiratkozott olvasók	2 230	
Napi jeggyel olvasók	987	
Központi olvasótermek		
könyvek	9 846	40 592
időszaki kiadványok	9 527	40 430
Különgyűjtemények		
Kézirattár	1 224	31 582
Régi Nyomtatványok Tára	889	3 874
Plakát- és Kisnyomtatványtár	130	90 000
Színháztörténeti Tár	512	70 100
Térképtár	101	2 768
Zeneműtár	864	4 311
Zárt kiadványok Tára	1 149	7 458
<i>Összesen</i>	24 242	291 115

A KÖNYVTÁR KIADVÁNYAI

1. Berlász Jenő: *Az Országos Széchényi Könyvtár története 1802–1867.* Bp. 1981. 555 p.
2. *Az Országos Széchényi Könyvtár Évkönyve 1979.* (Fel. szerk.: Németh Mária.) Bp. 1981. 667 p.
3. *Magyar Könyvészet 1921–1944. A Magyarországon nyomtatott könyvek szakosított jegyzéke.* VI. kötet. *Nyelvészet – Irodalom.* (Szerk.: Komjáthy Miklósné.) Bp. 1981. 540 p.
4. *Magyar Könyvészet 1975. A Magyarországon megjelent könyvek és térképek szakosított címjegyzéke.* 1–2. kötet. (Fel. szerk.: Rajos Ferencné.) Bp. 1981. XII, 1263 p.
5. *Magyar Könyvészet 1978–1979. A Magyarországon megjelent könyvek bibliográfiája.* 1–3. kötet. (Fel. szerk.: Szűcs Jenőné.) Bp. 1981. 1225 p.
6. *Kurrens időszaki kiadványok. A Magyarországon megjelenő időszaki kiadványok bibliográfiája 1978.* (Szerk.: Nagy Zsoltné.) Bp. 1980 [1981.] 288 p.
7. *Kurrens külföldi időszaki kiadványok a magyar könyvtárakban. Lelőhelyjegyzék 1978–1979.* 1–2. kötet. Bp. 1980 [1981]. 1126, LXXXVIII p.
8. *Magyar Nemzeti Bibliográfia. Könyvek Bibliográfiája.* 36. évf. 1–24. szám. + éves index.
9. *Magyar Nemzeti Bibliográfia. Zeneművek Bibliográfiája.* 12. évf. 1–4. szám.

10. *Magyar Nemzeti Bibliográfia. Időszaki Kiadványok Repertórium.* 36. évf. 1—12. szám. + 1977/index + 1978/index.
11. *Hungarika Irodalmi Szemle. Külföldön, idegen nyelven megjelent magyar vonatkozású könyvek és folyóiratcikkek válogatott bibliográfiája.* 11. évf. 1—4. szám.
12. *Külföldi Magyar Nyelvű Kiadványok. Külföldön magyar nyelven megjelent könyvek és folyóiratcikkek válogatott bibliográfiája.* 10. évf. 1—4. szám + éves index.
13. *Külföldi Társadalomtudományi Kézikönyvek. Országos gyarapodási jegyzék.* 1981/1—2. szám.
14. *Külföldi Társadalomtudományi Kézikönyvek. Országos gyarapodási jegyzék. Összesített betűrendes mutató 1975—1979.* (Fel. szerk.: Kondor Imréné.) Bp. 1981. VI, 478 p.
15. *Az Országos Széchényi Könyvtár mikrofilm jegyzékei. Új sorozat.* Szerk. Ónódy Miklós.
— *Zenei gyűjtemény 1. Zeneműkéziratok 1. Vegyes eredetű rezidenciális zeneműkéziratok 1.* Összeáll.: Nagy Zoltán. Bp. 1979 [1981]. 165 p.
16. *OSZK Híradó.* 24. évf. 1—12. összevont számok.

ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ГОСУДАРСТВЕННОЙ БИБЛИОТЕКИ ИМ. СЕЧЕНИ В 1981 Г.

Хотя 1981 год не был богат для венгерской национальной библиотеки выдающимися событиями, все же он был успешным. Хотя — из-за временного сокращения круга читателей — мы вынуждены были радикально ограничить обслуживание, имеются многочисленные признаки того, что во внутренней библиотечной работе, в первую очередь, благодаря развернувшейся научно-исследовательской деятельности, мы достигли значительных успехов. Результаты этих начатых теперь процессов через несколько лет позитивно повлияют на всю венгерскую библиотечную систему и укрепят ведущую роль национальной библиотеки. Наши стремления соответствуют международным тенденциям (трендам), и мы присоединяемся к крупным международным программам (UBC, UAP).

Строительство нового здания нашей библиотеки, продолжающееся уже 20 лет, близится к концу. По решению (в декабре 1981 г.) Госплана, строительство должно закончиться к 31-му декабря 1983 г. Последующие 1—2 года будут периодом устройства и переселения в Будайскую крепость. Соответственно этому с 1981 года мы ускорили специально-библиотечные работы по подготовке переселения в новое здание. В первую очередь это касается расстановки 60—70 тыс. томов подсобного фонда в читальных залах. (Как известно, новое здание национальной библиотеки расположится в одном из флигелей бывшего королевского дворца Будайской крепости, в непосредственной близости от Будапештского исторического музея и Венгерской национальной галереи. Непредвиденные трудности, возникшие в процессе реконструкции архитектурного комплекса, в основном явились причиной запоздания строительства библиотеки.)

Комплектование

Фонд библиотеки в 1981 году пополнился 26 192 томами книг, 5926 годовыми томами периодических изданий, 13 531 рукописью и 72 701 единицей прочих материалов (музыкальные произведения, карты, мелкие печатные произведения, микрофильмы, грампластинки), итого: 118 350 библиотечными единицами. Кроме всего круга изданий, вышедших в Венгрии, мы продолжаем приобретать иностранные произведения на венгерском языке или же литературу, имеющую отношение к Венгрии. Ввиду того, что в со-

седних странах — в первую очередь на территории Румынии, Чехословакии и Югославии — живет значительное число венгерского национального меньшинства, а в Западной Европе и США также рассеяно значительное число венгров, приобретение этих произведений требует широкой библиографической информированности, активных торговых и обменных связей. Параллельно с текущим пополнением фонда идет и ретроспективное восполнение недостатков фонда материалами хунгарики. Произведения, недоступные в оригинальном экземпляре, мы стараемся приобрести в форме копий (ксерокс, микрофильм).

Кроме хунгарики из иностранной литературы, в соответствии с профилем библиотеки, нами были куплены только издания по общественным наукам, в первую очередь по лингвистике, литературоведению и истории, а также справочно-информационные издания.

Раскрытие фонда. Каталоги

Пополненный текущий фонд — за исключением рукописей — в этом году повсеместно был обработан. Продолжается фундаментальная рекаталогизация собрания сериальных изданий, начатая в 1976/77 г. Завершается продолжающаяся уже несколько лет реконструкция систематического каталога, построенного по системе УДК.

Из фондов специальных собраний нами подготовлены к публикации несколько каталогов (каталог „антиква“, каталог латинских кодексов, каталог театральных документов XVIII—XIX вв. и т. д.). В рамках теоретических работ нами были проведены опыты по созданию нового каталога, основанного на новом библиотечном описании (ISDB), и закрытии старого. Были подготовлены инструкции по библиотечной роли микродокументов и работе с ними.

Библиографическая работа

В рамках системы Венгерской национальной библиографии непрерывно издаются текущие библиографии книг, музыкальных произведений, а также статей текущих сериальных изданий. (Новоизданные географические карты освещаются Библиографией книг в приложении). В 1981 году база данных издания „Венгерская национальная библиография. Библиография книг“, выпуск которого с 1978 г. осуществляется с помощью ЭВМ, пополнилась 22 560 рекордами. Таким образом база данных в настоящее время превышает 90 тыс. рекордов.

Результатом этого года является основание интегрированной обработки отечественной книжной продукции. Венгерская национальная библиография и аннотированная текущая библиография „Новые книги“ (Új könyvek) для публичных библиотек составляются уже по принципу одинарной обработки и многократного использования при помощи модифицированной выписки рекордов Венгерской национальной библиографии.

В этом году нами был сокращен профиль „Репертория сериальных изданий Венгерской национальной библиографии“. С 1981 г. в состав этой библиографии статей входят только статьи „общего характера“, а также статьи, относящиеся к сфере общественных и естественных наук; в нее перестала входить техническая литература, литература по медицине и сельскому хозяйству. На этот шаг нас принудило значительное увеличение количества специальной литературы, дифференцирование наук и необходимость прекращения библиографических описаний, параллельных с прочими отечественными специальными библиографиями.

В течение года вышли в свет годовые тома библиографии текущей венгерской прессы 1977 и 1978 гг. Систематически издаются текущие библиографии, регистрирующие литературу-патриотику („Литературный обзор хунгарики“, „Зарубежные издания на венгерском языке“ — (Hungarika Irodalmi Szemle, Külföldi Magyar Nyelvű Kiadványok). Серия годовых сводных томов „Ежегодника венгерской книги“ (Magyar Könyvészet...) стала полной до конца 1979 г.

В этом году вышел в свет том под заглавием „Лингвистика. Литература“ библиографического цикла „Венгерское книгоиздание 1921—1944 гг.“ (Magyar Könyvészet...), запланированного на 10 томов. Продолжаются работы над третьим томом „Старых печатных изданий в Венгрии“ (1636—1660) (Régi Magyarországi Nyomtatványok). В процессе библиографического учета экземпляров, изданных в Венгрии в XVIII веке, нами зарегистрированы 15 тыс. новых данных, таким образом из этой категории число зарегистрированных до

сих пор экземпляров, находящихся на территории Венгрии и за границей, достигло 140 тыс.

В процессе составления отраслевых библиографий мы систематически работали над годовой „Библиографией венгерской литературы и литературоведения“ (следующий том, охватывающий материал 1978 года, до конца 1981 г. не был выпущен).

Наша библиотека продолжает участвовать в таких международных библиографических мероприятиях, или информационных системах (RISM, ISDS, MAPCI, IBNB), куда систематически посылает данные по Венгрии.

Отдел по обслуживанию читателей

В этом году руководство библиотеки было вынуждено радикально ограничить круг читателей. В соответствии с этим, записаться в библиотеку и пользоваться ее фондами могут только научные работники. (Исключение составляют такие отдельные читательские запросы, которые не могут удовлетворить другие библиотеки.) Одновременно с этим сократилось на половину и рабочее время библиотеки. Необходимость в этих мероприятиях назрела, с одной стороны, с целью охраны фондов, а с другой стороны, чтобы обеспечить соответствующую рабочую силу для подготовки к переселению библиотеки в Будайскую крепость. Имея в виду, что значительная часть фонда библиотеки помещена уже в складах нового здания, надо было предотвратить дальнейшую порчу фонда из-за его постоянной транспортировки.

Ограничение возможности чтения на месте увеличило работу Отдела по обслуживанию читателей, а также повысило количество копий, заказанных из материала нашего фонда.

В результате ограничительных мероприятий число посетителей библиотеки в сравнении с предыдущим периодом снизилось в пять раз. Работа с массами ограничивалась отдельными экскурсиями. Вместо своих выставок мы нередко предоставляли ценные документы библиотеки для экспонирования их на отечественных и зарубежных выставках.

Библиотеки-музеи, находившиеся в ведении нашей библиотеки, в этом году посетило 85 тыс. человек. (В городе Зирч находится библиотека бывшего аббатства цистерского ордена, а в городе Дьендеш — библиотека бывшего францисканского монастыря.)

Охрана фонда

Большие усилия были направлены на переплет материалов фонда, причем с привлечением помощи извне (было переплетено приблизительно 17 тыс. томов).

В области реставрации кодексов широкий размах получила научно-исследовательская работа. В области реставрации кодексов начался систематический сбор новейшего зарубежного опыта при помощи переписки и изучения на месте. В этом году было осуществлено 3 научные командировки в Ленинград, Париж и ГДР.

В рамках программы микрофильмирования венгерского газетного фонда было заснято 1,3 млн. газетных страниц. Объем заснятия документов из специальных собраний библиотеки на микрофильм (рукописи, старые книги, театральные и музыкальные документы и т. д.) составил 260 тыс. кадров. Были приготовлены цветные диапозитивы с графических плакатов историко-художественного значения.

В целях пополнения фонда отечественных библиотек было изготовлено за плату 610 тыс. кадров микрофильмов с материалов нашей библиотеки.

Межбиблиотечные (центральные) службы

Из полученных от отечественных типографий и репрографических мастерских 1,2 миллиона обязательных экземпляров почти 1 миллион был распределен среди других компетентных по профилю библиотек страны.

Бюро ISBN и ISSN в этом году выдало 8352 нового идентифицирующего номера ISBN, а ISSN — 605. В 1981 году Бюро ISSN начало и международную идентифицирующую нумерацию сериальных изданий, причисленных к так называемой второй категории.

В Сводном каталоге иностранных книг на основе сводок 139 отечественных библиотек было зарегистрировано 177 тыс. новых данных. Число информационных справок, выданных отделом составило 18,5 тыс. Вышли в свет два годичных тома указателя „Иностранные справочники по общественным наукам“ (Külföldi Társadalomtudományi Kézikönyvek), который информирует о местонахождении справочников в венгерских библиотеках.

В Сводном каталоге зарубежных периодических изданий было зарегистрировано 80 тыс. новых поступлений, а число выданных справок составило около 14 тыс. Указатель „Текущие зарубежные сериальные издания в венгерских библиотеках 1978/79“ (Kürens külföldi időszaki kiadványok a magyar könyvtárakban 1978/79) вышел в свет в двух томах. Продолжается и достигла стадии редактирования работа над ретроспективным справочником местонахождений „Зарубежные журналы XVII в.—1970 г. в венгерских библиотеках“.

Центральная служба регистрации венгерских библиотек получила от библиотек 2795 заполненных ими опросных листов. Таким образом, мы имеем в распоряжении подробные данные об этом количестве библиотек. Мы начали учет и церковных библиотек.

Для деятельности Отдела межбиблиотечного абонеента характерно то, что количество направленных за границу запросов (11 815) намного превышает число запросов, поступивших из-за границы (1744). Поскольку настолько высока потребность в обращении к зарубежным фондам специальной литературы, это, при постоянно возрастающей стоимости абонеента и почтовых услуг, серьезно обременяет нашу платежеспособность твердой валютой. Именно поэтому большое значение имеет тот факт, что 49% копий было получено из-за границы бесплатно, среди них большинство из ФРГ. Наши связи по библиотечному абонеенту распространяются почти на 500 библиотек их 40 стран.

В этом году выйдет в свет новое распоряжение министерства, регулирующее работу межбиблиотечного абонеента.

Все усиливающиеся экономические трудности уже дали себя почувствовать в работе международного книгообмена. Все более сужается, а кое-где вообще прекращается, выделение финансовых средств на обмен изданиями. Таким образом, в значительной мере сократилось число книг, поступивших из-за границы в форме обмена. Число изданий, пересланных за границу нами, сократилось в меньшей мере.

Число книг, поступивших в Центр лишних экземпляров, приблизительно соответствовало количеству книг, пересланному Центром в другие библиотеки. Из полученных почти 24 тыс. томов в результате перераспределения среди отечественных библиотек удалось разместить 21 тыс., а около 3 тыс. томов было направлено на иностранный обмен и торговый рынок. Число томов для формирующейся в настоящее время депозитарной библиотеки составило 12 тысяч.

Научно-исследовательская работа. Внедрение вычислительной техники

Выдвижение на первый план научно-исследовательской работы проявилось как в области работы с собраниями, так и в центральных службах библиотеки. В первом случае выделяются исследования по подготовке системы каталогов в новом здании национальной библиотеки в Будапештской крепости, продолжающиеся опыты по внедрению нового стандарта в каталоги, а также теоретические работы в области охраны фонда (реставрации). В области центральных служб важнейшим результатом является внедрение интегрированной обработки текущей отечественной книжной продукции. Проводится предварительная подготовка по централизованному обеспечению каталожными карточками и внедрению СР (Cataloguing in Publication) в Венгрии.

В области библиотечного использования вычислительной техники успешным следует считать ввод в эксплуатацию „интеллектуального“ терминала, закупленного в 1980 году, и налаживание непосредственной линии связи с большой ЭВМ нашего кооперативного партнера — Координационного вычислительного института. Продолжаются подготовительные работы по вводу в ЭВМ списка местонахождений текущих зарубежных периодических изданий.

Новое признание научного ранга национальной библиотеки отразилось в постановлении высших органов от 1981 г. Постановление объявляет Государственную библиотеку им. Сечени учреждением, находящимся в непосредственном ведении министра культуры и получающим поддержку со стороны Венгерской Академии Наук. Соответственно этому был подготовлен и одобрен отчет о научной работе библиотеки за последние 5 лет, а также план исследования на следующее пятилетие (1981—1985).

Значительным результатом научно-исследовательских работ, связанных с библиотекой, является опубликованная в этом году работа Ене Верласа, излагающая историю Государственной библиотеки им. Сечени с момента ее основания 1802 г. по 1867 г.

*Международные связи
Участие в работе международных информационных систем*

В области сотрудничества с социалистическими странами мы поддерживали тесные рабочие связи с национальными библиотеками. Мы приняли участие в работе конференции экспертов по комплектованию фондов в Москве (Эндрене Ференци, Золтан Хаваши), а также в работе 6-ого совещания специалистов по национальной библиографии в Москве (Петерне Фюгеди, Петер Зелди). Заместитель генерального директора Петер Зири представлял нашу библиотеку на совещании директоров национальных библиотек в Варшаве. Мы принимали участие в научном исследовании „Особенности национальной библиотеки в социалистическом обществе“ и включились в работу комиссии экспертов по охране фонда.

По прежнему мы активно принимали участие в работе Международной системы научно- и технической информации (МСНТИ) социалистических стран, в первую очередь в работе Автоматизированной системы регистрации периодических изданий (АСРПИ) и в работах по стандартизации (Золтанне Сильваши, Петерне Фюгеди, Енене Сюч, Петер Зонневенд). Мы принимали участие в конференции Интеринформкультуры, являющейся информационной системой по культуре и искусству стран-членов СЭВ (Петер Зонневенд).

Были возобновлены и подписаны двусторонние договоры с Государственной библиотекой им. Ленина в Москве и Публичной библиотекой им. Салтыкова-Щедрина в Ленинграде. Мы вели непосредственные переговоры с директором австрийской Национальной библиотеки, д-ром Йозефом Цесснер-Шпитценбергом, приглашенным в Будапешт. Директор Центра ISDS в Париже М. Розенбаум посетила Венгрию по случаю будапештских переговоров.

Наша библиотека активно участвовала в работе системы ISDS, в первую очередь Золтанне Сильваши в качестве президента Совета директоров ISDS, избранного в апреле 1980 г. сроком на 2 года. В таком качестве она принимала участие в работе многочисленных заседаний, конференций, т. е. руководила и управляла ими. Золтанне Сильваши также участвовала в работе конференции ISO в Париже.

Несколько сотрудников нашей библиотеки принимали участие в работе 47-ого общего собрания ИФЛА в Лейпциге. С одобрения Организации ИФЛА/ Section of Serial Publications, IFLA/UBC Office предложило Золтанне Сильваши должность председателя ISBD/S Review Group. — Так как, по случаю празднования 100-летия со дня рождения Бельи Бартока, местом действия конгресса AIBM был Будапешт, многие сотрудники нашей библиотеки смогли участвовать в работе этого конгресса. — Наши связи и системами IADA, IADA и SIBMAS осуществлялись на уровне взаимознакомления.

В рамках программы „Library of Congress Shared Cataloguing“ мы и в дальнейшем систематически посылаем информацию об отечественных изданиях.

Значительным событием этого года считается пятый венгерско-советский семинар по библиотекведению, организованный в Будапеште.

В 1981 году 65 сотрудников нашей библиотеки посетило социалистические страны в целях обмена опытом, научных исследований или участия в конференциях. Из социалистических стран нас посетило 35 библиотекарей, что составило в общей сумме 226 дней, т. е. в среднем каждый из гостей провел у нас 6,4 дней.

В капиталистических странах побывало 25 наших сотрудников, 11 из них приняли участие в работе различных конференций, из которых выделяется англо-венгерский семинар по библиотекведению, организованный Great Britain East Europe Centre в Лондоне. Признание наших сотрудников отражается в том, что все увеличивается число приглашений для участия в иностранных конференциях и выступлениях с докладами.

THE ACTIVITY OF THE NATIONAL SZÉCHÉNYI LIBRARY IN 1981

Although it was not marked by spectacular events, 1981 was a successful year in the National Széchényi Library. No doubt, we were compelled to reduce our services radically, especially, by way of the temporary reduction of our readers services, but there are numerous evidences to prove that a considerable advance took place especially due to our development activities. The results of these processes commenced now will exert a positive influence on the whole Hungarian library system and strengthen the leading role of the national library. Our efforts are in keeping with international trends and are related to major international programs (UBC, UAP).

The construction of the new building of the library, having been under way for more than 20 years, is nearing completion. In accordance with the decision of December 1981 of the State Council of Planning, construction activities shall have to be completed by December 31, 1983. Thereafter, the following year or two will be the period of furnishing and moving. In order to promote this, we have accelerated the respective library activities as of this year. This applies, in the first place, to the establishment of a reference library of 60–70,000 volumes. (As it is well known, the new residence of the national library will be in the Buda Castle, the former royal residence, in the neighbouring wing of the Budapest Historical Museum and the Hungarian National Gallery.) The unexpected delay in construction was due to the unforeseen difficulties stemming in the restoration of a historical complex.

Acquisition

In the year 1981, the holdings of the library have been increased by 26,192 volumes of books, 5,926 volumes of periodicals, 13,531 manuscript items and 72,701 units of other documents (music notes, maps, small prints, microfilms, LP records), i.e. altogether 118,350 library units. Apart from acquiring all documents published inside Hungary we have continued making efforts to obtain the Hungarian language and Hungary-related literature published abroad. In view of the fact that in the neighbouring countries — especially in Rumania, Czechoslovakia and Yugoslavia — there lives a considerable Hungarian national minority, and ethnic Hungarians too can be found in West Europe as well as in the USA, this activity requires wide-scale bibliographical information together with active commercial and exchange relationships. Parallel to current *Hungarica* acquisition, a retrospective gap-filling activity is also necessary. When original copies are unavailable, we try to obtain them in mimeographed forms, i.e. in xerox and in microfilm.

Apart from *Hungarica*, our fundamental field of acquisition, we have purchased works only in the field of social science, viz. linguistics, literary science and history, moreover reference works.

Processing and Cataloguing

New acquisitions—except manuscripts—have been currently processed in all collections. The large-scale re-cataloguing of the periodicals begun in 1976/1977 has been going on. The reconstruction of the UDC Catalogue which is under way since long is nearing completion. Several catalogues of our special collections are being prepared for publishing (the catalogue of 16th century books, Latin codices, 18–19th century theatre documents, etc.).

Efforts have been made to elaborate the principles of a new catalogue based on ISBD together with closing the old one. We have also regulated the processing and the usage of the microdocuments.

Bibliographical activity

The numbers of the Hungarian National Bibliography registering the books, notes and the papers published in periodicals together with two quarterlies registering Hungarian books published abroad and foreign references to Hungary have been

continuously published. Maps are included as an Appendix of the bibliography of books. The database of the *Hungarian National Bibliography: Bibliography of Books* computerized since 1978 has been increased by 22,560 records in 1981, thus the total database is now over 90,000.

The integrated processing of the books published in Hungary has been brought about this year. Both *Hungarian National Bibliography* and *Új könyvek* ("New Books"), an annotated current bibliography made for the use of public libraries) are being prepared by the help of these modified Hungarian National Bibliography records.

This year we have narrowed the profile of the *Hungarian National Bibliography: Repertory of Periodicals*. Therein only the "general" articles in the field of social and natural sciences are being processed from 1981 on. We have excluded technical, medical and agricultural articles in order to terminate parallelisms with other special bibliographies. Moreover, the amount of the articles has been growing considerably in these branches as science differentiated.

The 1977 and 1978 volumes of the current press bibliography were published this year. The annual cumulation of the Hungarian National Bibliography, *Magyar Könyvészet* has been completed up to 1979.

This year the volume "Linguistics and Literature" of the 10 volume cumulative bibliography *Hungarian Bibliography 1921-1944* was published. Volume 3 of the bibliography *Early Hungarian Printings* (for the period 1636-1660) is under way. In the course of the bibliographical processing of 18th century books, 15,000 new data have been registered. Thus, at present ca. 140,000 copies are known of this category in Hungary and abroad.

The annual *Bibliography of Hungarian Literature and Literary Science* is under way (the forthcoming volume, i.e. the 1978 issue has not been published up to the end of this year).

We continued taking part in those international bibliographical enterprises and information systems which we furnish regularly with Hungarian data (RISM, ISDS, ASPRI, IBHD).

Readers' and Information Service

This year the library has been forced to reduce radically its readers services. In accordance with this, its holdings can only be used by research workers. (Exceptions to this regulation are those cases when the document in question can be found only in our library.) Parallel to this, service hours have been diminished by the half. Taking this measure was necessary for reasons of holdings preservation on the one hand, and to concentrate the necessary labour force for the preparation of the moving to the new building, on the other. Regarding the fact that a considerable part of our collections are already stored in our future residence, we had to prevent further deterioration of the holdings by its transportation from one place to another.

The reduction in the accessibility to reference usage has increased information services and, consequently, the amount of the mimeographed copies requested.

As a result of the above-mentioned reducing measures the present number of the registered readers—as compared to the previous years—is only the one-fifth. Public relations work was limited to occasional library guidance. Instead of organizing own exhibitions, we have lent our documents to exhibitions arranged inside and outside Hungary.

The two historical libraries supervised by our library were called upon by 85,000 visitors (they are: the library of the former Cistercian Abbey at Zirc and that of the former Franciscan Monastery in Gyöngyös).

Holdings Preservation

We have concentrated considerable labour capacities, sometimes those of outside entrepreneurs as well, for binding. (Almost 17,000 volumes have been bound.)

In the field of restoring there is a considerable advance in research work. We started to gain foreign experiences in codex restoration by way of systematic postal

correspondence as well as field trips abroad. This year we have visited libraries in Leningrad, in Paris and in the GDR.

In the frame of our newspaper preservation program 1,3 mn pages have been microfilmed. Approximately 260,000 frames have been produced from the documents of our special collections, such as manuscripts, early printings, theatre documents and music documents, etc. Colour frames were made from graphic posters of historical or artistic value.

As a priced service, we have produced 610,000 microfilm frames for other Hungarian libraries to fill gaps in their holdings.

Interlibrary (Central) Services

Of the 1,2 mn legal deposit copies supplied by Hungarian printing offices, we have distributed approx. 1 mn among libraries in accordance with their profile of acquisition. The Hungarian ISBN and ISSN Office issued 8,532 and 605 new codes respectively. This year the Hungarian ISSN Office has begun issuing international code numbers to periodicals of the so-called "second category".

In the Union Catalogue of Foreign Books 177,000 new data received from 139 Hungarian libraries have been registered. We have provided location information in 18,500 cases. The two numbers of the semiannual location index of foreign handbooks in the humanities, *Külföldi Társadalomtudományi Kézikönyvek* have been published.

The Union Catalogue of Foreign Periodicals has registered 80,000 new data and has given information in about 14,000 cases. The location index of the current foreign periodicals, *Külföldi Folyóiratok a Magyar Könyvtárakban 1978/79* was published this year. The compilation of a retrospective location index (Foreign Periodicals in Hungarian Libraries from the 17th century to 1970) has been going on.

The number of the data sheets returned to the Central Registration Bureau of Hungarian Libraries amounts to 2,795, i.e. we have detailed information about as many libraries as that. We started to register ecclesiastical libraries as well.

It is characteristic of our interlibrary loan services that the number of the requests forwarded abroad (11,815) well supercedes that of the requests directed to us (1,744). Since our dependence on foreign special literature is so strong and postage expenses as well as lending expenses are steadily growing, it means a considerable burden on our hard currency budget. That is exactly why we cannot but appreciate the fact that 49 per cent of the mimeographed copies have been sent free of charge, especially from the FRG. We have interlibrary relations with 500 libraries in about 40 countries.

This year the new departmental order re-regulating interlibrary lending has appeared.

The growing economic difficulties have already affected international exchange, as a result of which the number of the publications obtained via exchange has been considerably diminished. For the moment the amount of the publications we supplied to other countries has been only slightly diminished.

The Centre for Duplicate and Surplus Copies kept an approximate balance as to the items received and distributed. Of the approx. 24,000 volumes, 21,000 have been re-distributed to Hungarian libraries and about 3,000 volumes have been disposed of via exchange or via commerce. The holdings of the new storing library have been increased by 12,000 volumes.

Research Activities. Computation

Research activities have undergone further development regarding both the holdings of the library and our central services. As to the former one, case studies have been devoted to the construction of our future catalogue system, to the experiments with the catalogues based on new standards and to theoretical problems of restoration and preservation. As regards central services, the most important result was the integrated processing of the current Hungarian books. Preparations have been made as to the central card-supply and the introduction of CIP (Cataloguing

in Publication) in Hungary. A crucial step forward in applying computation in the library was the installation of a terminal purchased in 1980 and its in-line connection with the computer of our co-partner, the Computation Co-ordination Institute (SZÁMKI). Preparations are made for computerizing the union catalogue of current foreign periodicals.

It was a remarkable event in 1981 that a departmental order declared our library an institution directly subordinated to the Minister of Culture and sponsored by the Hungarian Academy of Sciences.

In accordance with this, an account was rendered and accepted of our research activities in the past five years together with the draft plan for the forthcoming five years (1981—1985).

An outstanding achievement of this year was the publication of the history of the National Széchényi Library from its foundation in 1802 to 1867 by Jenő Berlász.

International Relations. Participation in International Information Systems

We have been in close contact with the national libraries of the socialist countries similarly to the previous years. We have taken part in the Moscow Conference of Acquisition Experts (Lidia Ferenczy, Zoltán Havasi), in the 6th conference of the national bibliographies' experts held also in Moscow (Jolán Fügedi, Péter Zöldi). Deputy director-general Péter Zircz represented our library at the Warsaw meeting of the directors of the national libraries. We have also participated in the scientific research program "The Tasks of the Socialist National Library" and we have joined the committee concerning holdings preservation.

We have continued our active participation in the International Scientific and Technical Information system of the socialist countries, especially in the registration system of periodicals (ASPRI) and in standardizing activities (Judit Szilvássy, Jolán Fügedi, Erzsébet Szűcs, Péter Sonnevend). Péter Sonnevend represented our library at the Moscow conference of Interinformkultura, an organization of the socialist countries for exchanging information on culture and art.

We have renewed and signed our inter-institutional agreements with the Lenin Library in Moscow and with the Saltykov-Shchedrin Library in Leningrad. We have carried on direct negotiations with dr. Joseph Zessner-Spitzberg, director of the Österreichische Nationalbibliothek in Vienna. M. Rosenbaum, director of the ISDS Centre of Paris, also came to Budapest for negotiations.

Our library actively participated in the ISDS-system. Mrs. Judit Szilvássy was elected president of the Board of Directors of the ISDS in April 1980 for two years. In this quality she has attended or chaired several sessions and conferences.

A number of our colleagues attended the 47th general assembly of the IFLA held in Leipzig. With the support of the IFLA Section of Serial Publication, the IFLA/UBC Office has invited Mrs Judit Szilvássy to the presidency of the ISBD/S Review Group.—Since the AIBM congress was held in Budapest on account of the Bartók memorial year, many of our colleagues could attend it.—We had connections, on information level, with other systems such as IADA, IASA and SIBMAS.

In the frame of the Library of Congress Shared Cataloguing Program, we continued supplying information about Hungarian publications.

An important event of the year was the 5th Joint Hungarian-Soviet Colloquium of Librarianship.

In 1981, 65 of our colleagues visited institutions of foreign socialist countries for exchange of working methods or attended conferences there. We received 35 librarians from the socialist countries who spent altogether 226 days, i.e. an average of 6.4 days in our country.

25 of our colleagues visited capitalist countries of whom 11 attended conferences. An outstanding event of this kind was the Anglo-Hungarian Joint Colloquium of Library Science organized by the Great Britain East Europe Centre in London. The proof of a growing esteem towards our library is that our colleagues receive an increasing number of invitations to conferences abroad for participation as well as for lectures.